KULTÚRA

ROČNÍK XXII. – č. 4

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

20. FEBRUÁRA 2019

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

Snímka: Timotej Križka

Buzola

TEODOR KRIŽKA

Navštevuje ma
zopár sudičiek,
vraj skoro pôjdem
kadeľahšie stade.
Čože ti nechám, syn môj?
Chodníček
uprostred trávy
vyšliapaný v sade.

Po oboch stranách toho chodníčka
nechám ti stromy, husté ako v lese,
sliepočky, v sene štyri vajíčka
každý deň,
ak ich každá znesie.

Nábytok – raz sa vráti do módy,
pôjd, kam sa slnko ráno vyrediká.
Vinič ti nechám, čo už zarodí
pár zrelých strapcov hrozna do košíka.

Prach na knihách
a zopár poličiek,
i túto báseň –
buzolou nech je ti.
Vyšliapeš po mne v tráve chodníček
pre nohy svojich milovaných detí.

Nechám ti v sade malý altánok,
na jeseň trochu spadaného lístia,
storočné dvere,
všetky bez zámok,
v kuchyni obraz
plačúceho Krista.

Zostane po mne v piecke pahreba,
na klinci kľúč, už ozaj na nič súci.
A to je celé,
veď viac netreba,
dávno máš všetko podedené v srdci.

Nezabiješ!

TEODOR KRIŽKA

Najväčšou hanbou tzv. civilizovaného sveta je potratová zločinnosť. Je to vedomé porušenie Božieho prikázania NEZABIJEŠ! Ako prvý štát na svete legalizoval potraty leninský ZSSR krátko po boľševickom puči. Nadviazal tak na smutné dedičstvo Francúzskej revolúcie. Súdruhovia dokonca odsúhlasili spoločné vlastníctvo žien. Rodina pre nich bola buržoázny prežitok. Odvtedy sa na území bývalého Sovietskeho zväzu zavraždilo 220 miliónov detí a v súčasnom Rusku tento trend pokračuje počtom 14 000 umelých potratov denne. A to prosím pri stave, keď za minulý rok neprekročil počet narodených počet zosnulých. Rusko tak vlastne ako-tak držia na hrane populačného zániku moslimské národy, kde rodina a úcta k deťom zostáva na tradične vysokej úrovni. Porátajme si všetky ruské obete na životoch v Prvej svetovej vojne, počas červeného a stalinského teroru, v období Druhej svetovej vojny a pridajme k nim obete potratovej genocídy. Dnes by Rusko mohlo mať pol miliardy občanov! Trápi to však niekoho? Okrem pravoslávnej cirkvi málokoho. Hrubo povedané, "...baby naražajut..."

U nás je potratová prax dedičstvom vlády komunistov, ktoré si kontinuálne osvojili aj ponovembrové vlády, ktoré - aspoň v tomto bode - deklarovali odpor ku komunizmu iba fiktívne. Zato majú odvahu nazývať ochrancov nenarodeného života extrémistami, ba i horšie. Boh je najväčší extrémista, pretože človeka upozornil: NEZABIJEŠ!

Ako nie sme vlastníkmi Božieho Dekalógu, ako nie sme vlastníkmi Evanjelia, tak nie sme vlastníkmi svojho a dokonca cudzieho života, nehovoriac o tom najbezbrannejšom. Lenže po umelom potrate sa už otvárajú Overtonove okná eutanázie, ba čo, pred nami je navykanie na čipizáciu, implantáciu čipov do ľudského mozgu, genetická modifikácia človeka.

Od humanizmu, ktorý nás podviedol domnelým kultom človeka, sa tak posúvame k transhumanizmu, ktorý má za cieľ človeka úplne vymazať z dejín.

Hlasovanie o ochrane nenarodených detí poznačil podraz vládnych poslancov

Slovensko má už desaťročia jeden z najliberálnejších potratových zákonov. Umelým potratom padlo od roku 1957 za obeť takmer 1,5 milióna bezbranných detí. Predstavitelia ĽSNS už pred parlamentnými voľbami avizovali, že sa budú zasadzovať o ochranu života už od počatia. Aj tento predvolebný sľub sme splnili a v máji 2018 sme do Národnej rady SR predložili návrh zákona výrazne obmedzujúci vykonávanie potratov.

Potratový zákon sme navrhli sprísniť tak, že neodôvodnené potraty by boli zakázané úplne. Umelý potrat by bolo možné vykonať iba v prípade, že žena otehotnela v dôsledku znásilnenia, v prípade ohrozenia života ženy alebo v prípade vážneho genetického poškodenia plodu. Náš návrh zákona tiež zakázal vykonávanie potratov pre cudzinky, čím by sa vyriešil problém potratovej turistiky na Slovensku. Prijatím tohto návrhu zákona by sa zachránilo približne 6 tisíc detských životov ročne.

Je dôležité spomenúť, že Ľudová strana Naše Slovensko všetkým predstaviteľom parlamentných strán zaslala písomné pozvanie na osobné rokovanie o návrhu zákona na obmedzenie umelých potratov. Na toto pozvanie však žiadna z parlamentných strán nereagovala! Niektorí politici sa cez médiá nechali počuť, že rokovať s nami nebudú, lebo nechcú „legitimizovať Kotlebu". Asi si neuvedomujú, že Ľudovú stranu Naše Slovensko v prvom rade legitimizovali občania Slovenska tým, že si ju legálne zvolili do Národnej rady. Navyše títo politici bližšie nevysvetlili, ako môže rokovanie o záchrane tisícok nevinných detských životov „legitimizovať Kotlebu".

Zo strany parlamentných politických strán tak bola na našu výzvu na rokovanie absolútne nulová odozva. Paradoxne však veľmi rýchlo zareagovali liberálne denníky ako Sme a Denník N, ktoré ihneď vychrlili niekoľko článkov, kde otvorene písali, že pri návrhoch zákonov treba prihliadať nie na obsah a prospešnosť zákonov, ale na to, kto zákon predkladá. Krásny príklad toho, ako si liberálni pisálkovia predstavujú demokraciu a rozhodovanie poslancov podľa vlastného svedomia.

Aj postoj liberálnych poslancov k nášmu návrhu zákona na obmedzenie umelých potratov bol ihneď kruto jasný. Napríklad poslankyňa Blahová (SaS) vyhlásila, že deti, ktoré sa nebudú môcť potratiť, môžu skončiť ako týrané a zanedbávané v detských domovoch. Takže podľa pani poslankyne ich asi preto treba preventívne radšej zabiť. Ďalší liberálni poslanci a poslankyne zase tvrdili, že dieťa v matkinom lone nie je nositeľom ľudských práv.

Cynický a bezcitný postoj liberálnych a ateistických poslancov k životu nenarodených detí sa však dal očakávať. Oveľa väčším šokom pre nás bolo správanie niektorých poslancov Národnej rady SR, ktorí síce o sebe tvrdia, že sú kresťania, no pritom hľadali všetky spôsoby, ako zabrániť tomu, aby sa o našom návrhu zákona na ochranu nenarodených detí rokovalo. Títo poslanci so svojimi spolustrannícmi nakoniec pristúpili k bezprecedentnému kroku, keď zamedzili, aby sa o návrhu zákona na ochranu nenarodených detí hlasovalo aspoň v rámci prvého čítania.

Ľudová strana Naše Slovensko sa však odmietla vzdať a návrh zákona výrazne obmedzujúci umelé potraty sme do Národnej rady SR predložili opäť v januári 2019. Krátko po nás predložil takmer totožný návrh zákona nezaradený poslanec Richard Vašečka. Pri rozprave k týmto návrhom zákona sme ústami predsedu strany Mariana Kotlebu jasne deklarovali, že ak má byť pre niektorého poslanca prekážkou v hlasovaní iba to, že návrh pochádza z dielne ĽS Naše Slovensko, tak náš návrh stiahneme v prospech návrhu poslanca Vašečku. Nám totiž skutočne ide o to, aby sa zlepšila ochrana života už od počatia a v takejto dôležitej veci musí ísť akékoľvek politikárčenie bokom. Na našu výzvu zareagovali poslanci strany SNS a Smer-SD, ktorí prisľúbili, že ak stiahneme náš návrh zákona, tak návrh poslanca Vašečku podporí celý poslanecký klub SNS a minimálne polovica poslaneckého klubu strany Smer-SD. To spolu s hlasmi konzervatívnych poslancov z opozície malo teoreticky stačiť na to, aby sa návrh zákona posunul do druhého čítania.

Náš návrh zákona sme tak stiahli a deklarovali sme plnú podporu návrhu zákona, ktorý predložil poslanec Vašečka. Prísľuby dané pred hlasovaním však boli dodržané len zo strany poslaneckého klubu SNS, ktorý naozaj podporil Vašečkov návrh. Naopak v strane Smer-SD podporili protipotratový zákon len šiesti poslanci, ostatní hlasovali proti alebo sa alibisticky zdržali. Kvôli tomuto ich podrazu neprešiel zákon, ktorý by zachránil tisícky nevinných životov. Z prítomných poslancov hlasovalo ZA 46 poslancov, PROTI bolo 31 poslancov a 40 poslancov sa zbabelo zdržalo hlasovania.

Na presadenie tohto návrhu zákona sme už po druhýkrát spravili maximum a dopredu hovoríme, že v boji za ochranu života nenarodených detí nepoľavíme!

MILAN UHRÍK
poslanec NR SR
za ĽS Naše Slovensko

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné,
z ktorého príjem je predsa len o málo väčší
ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho
na e-maile: **Ganisinova.Renata@slposta.sk**

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000170427664

Čriepky z Nemecka a jeho kancelárka

Nemecká kancelárka Angela Merkelová rodená Kasnerová sa narodila v roku 1954 v Hamburgu. Krátko nato sa jej rodičia presťahovali do NDR. V tom čase utekali Nemci z NDR do Spolkovej republiky, ale Kasnerovci „tikali“ opačne. Presťahovali sa do NDR. Merkelovej matka (rodená Jentzsch) bola aktívnou komunistkou so židovskými koreňmi. Jej starý otec Ludwig Kazmierczak sa narodil v Poznani ako nemanželský syn Anny Kazmierczakovej a Ludwika Wojciechovského. Po emigrácii do Nemecka si ponemčil priezvisko Kazmierczak na Kasner a takto sa volala aj nemecká kancelárka za slobodna.

V NDR bola Merkelová výraznou funkcionárkou vo FDJ (Freie Deutsche Jugend; mládežnícka organizácia ako bol náš SZM) pre agitáciu a propagandu. Patrila do železnej rezervy SED (Jednotná socialistická strana). Voči iným mala osobitné výhody, mohla aj študovať na akadémii pre verných strane. Aj cestovať, či už do Spolkovej republiky alebo inam do západného zahraničia. Podľa generálmajora Drozdova pracovala Merkelová ako študentka aj pre KGB.

Po páde berlínskeho múra sa Angela Merkelová rozhodla, že pôjde do politiky. Len sa nevedela rozhodnúť, do ktorej politickej strany má vstúpiť. Ešte začiatkom roka 1990 povedala pred svojimi kolegami vo fyzikálnom inštitúte v Berline, kde pracovala, že chce ísť do politiky, ale s Kresťanskodemokratickou úniou Nemecka (CDU) nechce mať nič do činenia. Vstúpila teda do Sociálnodemokratickej strany Nemecka (SPD), kde chcela robiť aktívnu politiku. V ceste jej ale bola Angelika Barbe, bývalá aktivistka v NDR a zakladajúca členka SPD v NDR, a tak Angela zo strany odišla. Svoje miesto našla v strane Demokratischer Aufbruch (Demokratické vzplanutie), kde bola tlačovou hovorkyňou. V októbri 1990 sa strana Demokratischer Aufbruch vliala do strany CDU, s ktorou predtým nechcela mať nič do činenia. V tom čase bol kancelárom a súčasne šéfom CDU Helmut Kohl, ktorý hľadal do svojho kabinetu niekoho z NDR, najmä ženu. Lothar de Maizière mu doporučil Angelu Merkelovú. Kvôli nej Kohl rozdelil Ministerstvo pre mládež, ženské záležitosti a zdravotníctvo na tri časti, aby Merkelová mohla dostať ministerský post. Spravil z nej ministerku pre ženské záležitostí a rodovú rovnosť. Na tomto poste bola do roku 1994. Už vtedy bolo očividné, že Merkelová sa do konzervatívnej strany CDU nehodí, pretože presadzovala čisto ľavičiarsku politiku. V roku 1994 sa stala ministerkou životného prostredia, a tu zasa presadzovala politiku strany Zelených. Kancelára Kohla to očividne hnevalo, ale nič nepodnikol. Prišiel rok 1999 a na verejnosť sa dostal finančný škandál z roku 1990, v ktorom hral hlavnú úlohu Kohl. Po prehraných voľbách pre CDU v roku 1998 Kohl presadil, aby sa generálnou tajomníčkou CDU stala Angela Merkelová. Nikto vtedy netušil, že za „sivou myškou“ sa skrýva osoba, ktorá neskôr všetkých, ktorí jej stoja v politickej kariére, odstaví na vedľajšiu koľaj. Po Kohlovej afére nasledovala ďalšia finančná aféra v CDU, a síce Wolfganga Schäubleho, člena tejto strany od roku 1965. V roku 1998 prebral Schäuble po Kohlovi funkciu predsedu strany a Merkelová bola generálnou tajomníčkou. Merkelová tvrdo zapracovala na tom, aby sa Schäuble vzdal všetkých politických funkcií a už po dvoch rokoch v roku 2000 sa stala predsedkyňou strany CDU ona, a aj predsedkyňou frakcie v parlamente (Bundestagu). A v novembri 2005 malo Nemecko prvého ženského kancelára v osobe Angely Merkelovej. Podľa slov jej bývalej blízkej politickej kolegyne Very Lengsfeldovej tu skončila úloha členov parlamentu kontrolovať vládu a začalo obdobie prikyvovania všetkému, čo prišlo z úradu vlády, čiže od Merkelovej. Táto podľa slov Lengsfeldovej trojnásobne zvýšila počet štátnych tajomníkov a vymyslela rôzne posty spojené s cestovaním po svete, a tak nemal kto kontrolovať vládu. Prišiel rok 2015 a s ním masy imigrantov a Merkelová vo vlastnej réžii rozhodla, že hranice budú takmer pol roka otvorené pre všetkých, čo sa vydávali za imigrantov. V Mníchove ich vítali s otvorenou náručou, za veľkého jasotu ako filmové hviezdy a Merkelová robila s nimi selfie – fotky. Jej výroky, že Nemecko nestanoví žiadnu hornú hranicu prijímania utečencov, boli signálom, aby sa ďalšie masy ľudí vydali na cestu do Nemecka. Keď sa niektorým Nemcom otvorili oči, čo sa vlastne stalo a začali Merkelovú kritizovať za jej otvorenie nemeckých hraníc, táto reagovala takto: „Ak sa teraz budeme musieť ospravedlňovať za prejav láskavosti v núdzových situáciách, potom to nie je moja krajina“. Tu sa Merkelová oháňala akousi morálkou, zatiaľ čo jej vedľajšie účinky úplne ignorovala.

Dňa 14. marca 2018 sa Merkelová stala kancelárkou po štvrtýkrát.

V. Lengsfeldová hovorila v jednej diskusii o vládnom programe CDU z r. 2018, kde na strane 63 sa píše o naplánovanom humanitárnom záväzku resettlement a relocation (presídlenie, presťahovanie). Pred voľbami bol tento bod zamlčaný, dokonca ani poslanci za stranu CDU v spolkovom sneme (Bundestagu) o ňom nevedeli. A keď sa o ňom dozvedeli, nevedeli, čo presne znamená. Vyšlo najavo, že je to Program EÚ systematického presídľovania podľa Lengsfeldovej negramotných ľudí z civilizačne, kultúrne a morálne nekompatibilných krajín do Nemecka. A potom dajakými pomyselnými kvótami do celej Európy.

Imigranti do Nemecka stále prichádzajú. Iba v prvých 5 mesiacoch 2018 ich prišlo dvestotisíc. Následne sa začalo zlučovanie rodín, o čom médiá mlčia. Nie je zvláštnosťou, keď za jedným imigrantom príde aj 20 rodinných príslušníkov. Známy je prípad, keď za jedným imigrantom prišlo až 28 rodinných príslušníkov. Keďže niektorí majú aj 4 ženy, tak môžu prísť za nimi všetky s húfom detí. V Nemecku je síce bigamia zakázaná, ale nových prišelcov sa to netýka. Nemecko sa môže pripraviť na ďalšiu veľkú imigračnú vlnu. Tentokrát sa prišelci nebudú plaviť v gumových člnoch, ale budú ich lietadlami dopravovať priamo do Nemecka. Počíta sa, že onedlho dosiahne Nemecko demografický prírastok 10 miliónov nových „Nemcov“. Zaujímavé by bolo vedieť, kto a hlavne kde ich chce ubytovať, keďže je málo finančne dostupných bytov a nie je ani dostatok pracovných miest, pomocou ktorých by si utečenci v súlade s ich schopnosťami mohli zarobiť na živobytie.

Merkelovej imigračnú politiku hneď od samého začiatku kritizovala strana Alternative für Deutschland (AfD), za čo bola biľagovaná ako fašistická, extrémistická, xenofóbna a rasistická. Proti politike otvorených dverí bola aj Kresťansko-sociálna únia Bavorska (CSU), činná výhradne na území spolkovej krajiny Bavorsko, ktorá s CDU vystupuje na spolkovej úrovni ako koalícia pod názvom CDU/CSU. Šéf strany CSU Horst Seehofer, ako bavorský premiér hrozil počas imigračnej krízy Merkelovej, že bude žalovať vládu za „politiku otvorených dverí“. Síce poslal sériu ultimát vynútiť si okamžité opatrenia na obmedzenie prílevu utečencov, ale nakoniec ich vždy stiahol.

Dlhotrvajúcim sporom medzi Seehoferom (CSU) a Merkelovou je horná hranica prijímania imigrantov. Podľa Seehofera by Nemecko mohlo prijímať nanajvýš 200 000 utečencov ročne, pretože viacej nezvládne. Merkelová trvá ale na tom, že pre prijímanie utečencov nejestvuje horná hranica. Ďalej Seehofer ako spolkový minister vnútra chce už na hranici odmietnuť imigrantov, ktorí sú registrovaní ako žiadatelia o azyl inde v EÚ. A to úplne jedno, ako o tom rozhodne Rada EÚ. Angela Merkelová takýto prístup striktne odmieta. Podľa nej by dochádzalo k porušovaniu princípu EÚ. Navrhuje rovnako ako jej strana CDU, aby EÚ našla v otázke imigrantskej krízy spoločné riešenie.

Ďalším mužom, ktorý spôsobuje Merkelovej bolesti hlavy je rakúsky kancelár Sebastian Kurz (ÖVP), voči ktorému mala Merkelová hlbokú averziu ešte keď bol ministrom zahraničných vecí. Kurz bol hybnou silou kritického obratu voči jej migračnej politike. Snažil sa presadzovať záujmy Rakúska a tie boli opakom politiky Merkelovej. Pod jeho vedením vo februári 2016 došlo k uzavretiu balkánskej trasy a hromadné sťahovanie moslimov do Európy očividne pokleslo. Do Viedne zvolal balkánske krajiny bez Nemecka a Grécka, ale aj bez Sociálnej demokratickej strany Rakúska (SPÖ). Uzavretie balkánskej cesty Merkelová silne kritizovala. Európske štáty konali bez Nemecka, a to oveľa efektívnejšie bez neho ako s ním, čo bolo pre Merkelovú ponižujúce. Zato Sebastian Kurz sa pre mnohých v strednej a východnej Európe stal dôveryhodným politikom. Videli v ňom budúceho silného rakúskeho politika. Mal dobré šance v októbrových voľbách 2017 stať sa kancelárom. Stal sa ním v decembri 2017, ako 31 ročný.

Merkelová zorganizovala dohodu EÚ s Tureckom, podpísanú 18. marca 2016. Proti tejto dohode Kurz ešte ako minister zahraničných vecí už od jesene 2015 varoval, pretože Európa by nemala byť závislá od štátu ako Turecko, ktorého prezidentom je Erdogan.

EÚ uzavrela s Tureckom dohodu o utečencoch, podľa ktorej prisľúbila Turecku tri miliardy eur na zabezpečenie starostlivosti o utečencov. Turecko má za to prijať utečencov, ktorí čakajú v Grécku na cestu do Európy. EÚ sa zasa zaväzuje, že za každého utečenca, ktorého Turecko prijme, na výmenu príjme jedného sýrskeho utečenca. Zato má Turecko dostať nielen peniaze, ale aj bezvízový styk so štátmi EÚ (to znamená, ďalšie milióny moslimov) a spustenie prístupových rokovaní s Tureckom o jeho vstupe do EÚ.

Sebastian Kurz ešte v roku 2015 navrhol austrálsky spôsob vo vzťahu k ilegálnym imigrantom. Austrália jednoducho nedovolí lodiam s imigrantmi vyloďiť sa, a lode sa musia vrátiť späť. S kancelárom Wernerom Faymannom predchodcom Sebastiana Kurza si Merkelová pri vypuknutí utečeneckej krízy v roku 2015 veľmi dobre rozumela. Podľa viacerých turistov a novinárov stáli niekoľko kilometrov od srbsko-macedónskej hranice desiatky autobusov s nemeckou značkou. Merkelová a Faymann spolupracovali pri prevádzaní imigrantov a rôzne charity im pritom sekundovali. Merkelová a Faymann dali k dispozícii autobusy a charity pomocníkov z rôznych končín sveta, ktorí sa mali o imigrantov starať. Od nich sa novinári dozvedeli, že Nemecko posiela denne desiatky autobusov po imigrantov do Grécka a cez Bulharsko, Srbsko, Chorvátsko a Slovinsko ich vozí do Rakúska a Nemecka. Od jedného Mexičana sa dozvedeli, že má šesťmesačnú zmluvu ako „utečenecký opatrovateľ“ v istej charite. Je s ňou veľmi spokojný, platí dobre, tisíc eur za mesiac a okrem toho má toľko voľného času, že môže cestovať po Európe. Na hranici Macedónska s Gréckom stretol jeden z novinárov mladý pár z USA a v Struge na severnom brehu Ochridského jazera v blízkosti hranice s Albánskom 30-ročného muža z Bostonu. Všetci pracovali ako „utečeneckí opatrovatelia“. „Cestovná kancelária Merkel & Faymann“ organizovala masovú imigráciu autobusovými transfermi, o čom masmédiá nepísali. Vzťah medzi Nemeckom a Rakúskom sa začiatkom roka 2016 ale zhoršil, keď Fayman nemohol alebo nechcel byť viacej Merkelovej lokajom.

Merkelovej politické ciele sú vysoké. V snahe stať sa generálnou tajomníckou OSN po Ban Ki-moonovi, zvýšila dobrovoľne bez povolenia parlamentu príspevok pre OSN. Majiteľ bulvárneho denníka BILD, ktorý denne číta viacej ako 12 miliónov čitateľov a každý deň vyjde 5 miliónov výtlačkov, jej navrhol, že by bolo dobre, keby predtým, než sa o tento post bude uchádzať, najskôr dostala Novelovú cenu za mier. A robil jej aj patričnú reklamu. Neklaplo to. Nobelov výbor sa rozhodol nie pre Angelu, ale pre pakistanské dievča Malálu Júsufzajovú. Alternatívou pre Angelu by mohlo byť aj nástupníctvo po predsedovi Európskej komisie Junckerovi.

Úspešný model povojnového Nemecka bol vo veľkej miere formovaný stranou CDU (Konrad Adenauer). Merkelová urobila z nej počas 18 rokov jej vládnutia stranu bez pôvodného obsahu, pôvodné zostalo iba meno. Politikov, ktorí by jej mohli v CDU prekážať v kariére, odstavila a parlament ochromila tak, že vládne prakticky bez neho.

V decembri 2018 sa mal voliť nový predseda CDU. Ešte v septembri oznámila Merkelová, že bude opäť kandidovať na predsedníčku CDU. O mesiac neskôr prehlásila, že v decembri plánuje po 18 rokoch odstúpiť z funkcie predsedníčky. Sotva to bolo jej vlastné prianie. Donútili ju k tomu predovšetkým výsledky zemských volieb v Hesensku, v ktorých CDU hlboko prepadla. Ale aj v Bavorsku, kde vládne jej sesterská strana CSU, s ktorou v parlamente vystupuje ako CDU – CSU únia. Reálne šance stať sa novým predsedom CDU mali traja uchádzači: generálna tajomníčka CDU Annegret Krampová-Karrenbauerová, ktorá má blízko k Merkelovej a dvaja muži: spolkový minister zdravotníctva Jens Spahn a bývalý predseda frakcie CDU/CSU v Spolkovom sneme Friedrich Merz. Obaja chcú, aby sa strana posunula napravo od stredu, kam ju dotiahla Merkelová. Víťazom sa však stala Annegret Kramp-Karrenbauerová.

Len aby sa Nemecko svojou imigračnou politikou skôr či neskôr neocitlo v stave občianskej vojny, ako napríklad Švédsko, ktoré podobne bezhlavo prijímalo imigrantov. V niektorých častiach Švédska sa proti imigrantom musí nasadiť aj vojsko. A personál švédskej záchrannej služby požaduje na svoju ochranu pred násilím v imigračných zónach plynové masky a nepriestrelné vesty, aké majú ľudia nasadení vo vojnových zónach. Došlo aj k bombovým útokom imigrantmi, najmä proti polícii. V roku 2017 bolo vo Švédsku 320 prestreliek so 43 mŕtvymi a 140 zranenými.

Zaujímavou kapitolou je obranyschopnosť Nemecka. Vychádza najavo, že Policajná Akadémia v Berlíne, v ktorej sa vzdelávajú a odborne pripravujú policajti, je infiltrovaná arabskými klanmi a že v Spolkovej obrane (Bundeswehr), ktorá je ozbrojenou silou Spolkovej republiky Nemecko a súvisiacich civilných zložiek, je štvrtina vojakov moslimského vierovyznania, ktorých tam cielene naverbovala Merkelovej ministerka obrany Ursula von der Leyen. A títo tam majú aj svojich duchovných - imámov. Moslimovia sú nasadení aj pri ochrane nemeckých hraníc (Grenzschutz). Kritériá pri prijímacích skúškach na tieto posty boli znížené, pretože moslimovia len zriedka boli schopní ich splniť. Čiže kvôli moslimom sa úroveň prijímacích skúšok znížila.

Nedávno som v Nemecku videla plagát s vyobrazeným mladým mužom, ktorý verboval rovesníkov do bundeswehru. Mladý muž na plagáte sa podobal skôr na Inda alebo Pakistanca ako na Nemca …

Na margo: Ešte o migračnej kríze nebolo ani chýru ani slychu a Brusel s OSN sa už pripravovali na milióny nájazdníkov zo severnej Afriky a Blízkeho východu do Európy. Na premiešanie Európanov s cieľom vytvorenia nového Európana, manipulovateľnú bytosť bez akéhokoľvek povedomia. Z tohto dôvodu tie rôzne dohody a pakty na podporu regulácie imigrantov do Európy, ktorých počet sa odhaduje na 250 miliónov. Verejnosť sa o tom dozvedá iba vďaka alternatívnym médiám. V týchto paktoch sa nepíše nič o ochrane vonkajších hraníc EÚ, zato definícia migrácie ako „ľudské právo“ a povinnosti voči imigrantom, ako napríklad sprístupniť im bezplatne zdravotné systémy, udeliť im právo prisťahovania ich rodinným príslušníkom, vystaviť im papiere v prípade, že žiadne nemajú, ďalej, že nie je možné vracať ich späť, ani tých s kriminálnym pozadím a pod.

Investigatívny portál Journalisten-Watch prišiel začiatkom novembra so zistením, že Brusel už v roku 2009 dospel vo svojej „Štúdii o uskutočniteľnosti premiestnení žiadateľov o medzinárodnú ochranu“ k záveru, že jednotlivé štáty EU môžu absorbovať výrazne viac imigrantov ako majú obyvateľov! V tejto štúdii z roku 2009 na základe hustoty obyvateľov na kilometer štvorcový Brusel vypočítal, že EÚ, v ktorej žije cca. 500 miliónov ľudí môže prijať ďalšie viac ako 3,3 miliardy imigrantov, t. j. môže tu podľa EU žiť až 3,8 miliardy ľudí! Brusel daných imigrantov rozdelil do krajín podľa rozlohy a momentálneho počtu obyvateľov. Podľa tejto štúdie EÚ by tak mohlo Slovensko k dnešnému stavu 5,3 milióna obyvateľov absorbovať ešte ďalších 38 miliónov imigrantov! Česko 58 miliónov, Nemecko 274 miliónov, Rakúsko cez 60 miliónov, Španielsko okolo 420 miliónov, Švédsko vyše 440 miliónov, Francúzsko 480 miliónov a Bulharsko s jeho 7 miliónmi obyvateľov až okolo 100 miliónov imigrantov (viď: Slobodný výber 5.11.2018; 6.11.2018).

Podľa oddelenia OSN pre populáciu má Afrika najrýchlejšie rastúcu mieru populácie. Hlavný populačný nárast má ešte len pred sebou. Počet obyvateľov Afriky do roku 2100 by sa mal zvýšiť na štyri miliardy ľudí z dnešnej jednej miliardy. Každoročne tam pribudne približne 30 miliónov ľudí. Od roku 1990 sa populácia v Afrike takmer zdvojnásobila. Krajiny Afriky nebudú schopné tak obrovskú masu uživiť. Tí všetci budú mať právo presunúť sa do Európy. Miesto toho aby sa OSN snažila zastaviť túto obrovskú populačnú explóziu, vymyslela perfídny plán na vyhubenie Európanov a zničenie celej Európy!

DARINA VERGESOVÁ

IMRICH KRUŽLIAK

Februárové víťazstvo a socialistický humanizmus

Prvá konfrontácia slovenských spisovateľov s komunistickou mocou

Vo veku 104 rokov odišiel na večnosť jeden z najznámejších a najaktívnejších exilových intelektuálov, ktorého život sám osebe znamená kus slovenských dejín a jednu z línií zápasu o ich podobu. Pripomeňme si ho článkom, o ktorom sám napísal nasledovné:

"Osud príspevku, ktorý chcel objasniť a pripomenúť udalosti spred 50. rokov, aby sa na ne nezabúdalo, lebo sú symptomatické pre náš osud po februári 1948, bol nasledovný: Keď vyšlo 4. č. Slovenských pohľadov a k môjmu údivu nenašiel som v ňom objednaný príspevok, spýtal som sa šéfredaktora Slovenských pohľadov Štefana Moravčíka, čo sa stalo, prečo príspevok neuverejnil? Rozpačito ho začal vyhľadávať a nakoniec, keď ho našiel, poznamenal, že sa mu to nehodí, že to pripomína "februárové udalosti" a že on očakával čosi krátke – tak tri-štyri vety –, a príspevok mi vrátil bez ospravedlnenia za to, že si ho objednal s poznámkou "aj na 12 - 15 strán". Pokrútil som hlavou, príspevok som prevzal, a tak sa dostáva do Mostu. Pripomínam, že to boli práve Slovenské pohľady, ktoré za komunistickej totality toto čitateľom pripomínali. Dnes už nechcú. Tak sa gumuje pamäť národa. Toto je svedectvo. Most tak dostáva novú úlohu. Alebo aj túto. (i. k.)"

Februárové udalosti, ktoré vošli do pamäti pod značkou "FU", boli prvým tvrdým komunistickým politickým zásahom do vedomia, života, myslenia a tvorby spisovateľov a všetkých umelcov vôbec. V prvé povojnové roky (1945 - 1948) ešte platili Novomeského slová z Kongresu slovenských spisovateľov v Trenčianskych Tepliciach roku 1936: "Treba nechať previať Slovensko veľkými, opravdu ľudskými ideovými prúdmi sveta a ich najrozmanitejšími snaženiami kultúrnymi..., ľudská kultúrnosť Západu a oná východná kultúra stanú sa dnes-zajtra i v bežnom chápaní totožným pochopom. Nie preto, ako sa mnohí nazdávajú, že jeden alebo druhý domnelý protinožec opustil svoj pôvodný základ a pozmenil predošlú svoju povahu. Ale preto, že vývoj dospieva v zóne východnej kultúry k tomu stupňu, keď môže prijímať, sprístupniť, zužitkovať a ďalej rozvíjať majstrovské výdobytky, tvorené v povestných "vežiach zo slonoviny" na Západe... Po februári 1948, čiže po totálnom komunistickom prevzatí moci v štáte, začal sa už uplatňovať "socialistický realizmus", ktorý politicky začal ostrým straníckym spôsobom presadzovať pražský radikálny komunista Václav Kopecký. Socialistický humanizmus, ktorý si za svoj cieľ postavili slovenskí spisovatelia a umelci po februári 1948, narazil u Kopeckého v Prahe na tvrdý odpor. Videl v ňom nielen západnú dekadenciu, bezideový formalizmus, ale aj kapitulantstvo, aké socialistickí revolucionári nesmú akceptovať.

MANIFEST SOCIALISTICKÉHO HUMANIZMU

Ako je známe, v Bratislave bol 8. apríla 1948 "manifestačný večer slovenských umelcov" s heslom Umenie v socialistickej spoločnosti. Na tomto manifestačnom večierku prijali aj "Manifest socialistického humanizmu". Mal to byť príspevok obce slovenských spisovateľov a umelcov k celoštátnemu zjazdu národnej kultúry, ktorý zvolávali do Prahy na 10. - 11. apríla 1948. Umelecká beseda slovenská, ktorá bola iniciátorom slovenskej ouvertúry tohto zjazdu, robila tak v mene slovenských literátov i výtvarníkov, ako aj hudobných, divadelných a filmových umelcov. Prejavy, ktoré odzneli na bratislavskom "manifestačnom večierku", boli však publikované až po desiatich rokoch (SP 1958 č. 4), hoci išlo o také zvučné mená ako: Ivan Horváth, Peter Karvaš, Štefan Žáry, Martin Gregor, Ctibor Štítnický, Alexander Moyzes, Šimon Jurovský, Dobroslav Chrobák, Ladislav Guderna, Ján Strelec, Dominik Tatarka a Michal Považan. Manifest bol kolektívnym dielom spisovateľov a kritikov ako: Mikuláš Bakoš, Jaroslav Dubnický, Michal Chorváth, Peter Karvaš, Alexander Matuška, Michal Považan a Dominik Tatarka. Všetci títo umelci sa hlásili ku komunistickej strane a v pojme "socialistického humanizmu", ktorý v Prahe narazil na stranícky odpor, videli ideál nového poslania kultúry vôbec. Preto tento manifest privítal aj orgán KSS Pravda, ktorý v ňom videl "dôkladné poznanie skutočnosti a dobré ovládanie vedeckého socializmu, t. j. marxizmu-leninizmu".

Václav Kopecký, ktorý bol vtedy oficiálnym importérom "socialistického realizmu", ako ho prijali v Moskve a prenášali potom do celého socialistického tábora, slovenský pojem socialistického humanizmu neakceptoval. Rozdiel medzi slovenským stanoviskom a Kopeckého chápaním literatúry a umenia bol vyslovene politický. Kopecký chcel z kultúry urobiť slúžku triedneho boja, čo sa na Slovensku všeobecne odmietalo už za prvej Česko-Slovenskej republiky, za vojnového Slovenského štátu a aj v prvých povojnových rokoch. Na Slovensku kládli dôraz na to, aby umenie zostalo umením, čiže na jeho umeleckú úroveň. Alexander Matuška, ktorý platil vtedy za umelecky i politicky spoľahlivú autoritu, hlásal, že "sa vracia doba základných vecí", keď "básnik a spisovateľ nemôže byť na okraji života, ale ani na okraji umenia". Matuška pritom nehľadel len na autora umenia, ale aj na "nové obecenstvo". A práve v tom videl komplikovanosť situácie umenia i umelca. Svoju odhodlanosť vyslovil jednoznačne slovami: "Teraz musia prehovoriť, to jest učiniť slovo telom." Slovenskí umelci (komunisti) tak aj urobili.

Socialistický humanizmus privítal aj povstalecký časopis Bojovník, ktorý vychádzal v Banskej Bystrici a pod vplyvom Igora Daxnera bol radikálnym hlásateľom antiamerikanizmu a antikapitalizmu. Teraz sa však jasne postavil proti diktátu v umení a hlásal, že "o umeleckej tvorbe je predovšetkým povolaný hovoriť umelec" a že "slovenské umenie musí vyrastať zo slovenskej reality".

Tieto hlasy spisovateľov a umelcov, ako aj hlasy politickej strany a povstaleckých bojovníkov vítali, že "do prvej línie si stali naši kultúrni pracovníci".

HLASY ZO SLOVENSKA

Slovenské hlasy boli naskrze ústretové i politicky. Nechceli robiť neuvážené skoky a rozhodnutia, ktoré by porušovali tradičný slovenský vývoj. Ivan Horváth hlásal: "Môžeme si povedať, že len to umenie bude životné, ktoré sa stretne s ľudom, ktoré bude vyjadrovať jeho city a potreby, hovoriť o jeho nádejách, starostiach a cieľoch, ktoré bude úprimné, jasné a čestné, ako je ľud sám... Nikto nechce a nemôže rozkazovať umelcovi, ako má tvoriť, uložiť mu formu, ktorou má tvoriť, a predpisovať obsah." Peter Karvaš hodil už do priestoru pojem socialistického realizmu a dokonca pripomenul, že by "bola hlúposť odmietať túto možnosť, ktorá v Sovietskom zväze viedla k toľkým umeleckým triumfom". Ale hneď si postavil otázku, či "vari budeme horšími socialistami a horšími kolegami ruských umelcov, ak budeme robiť umenie, ktoré vyrastá predovšetkým zo slovenskej spoločenskej a umeleckej prítomnosti?". Štefan Žáry oznamoval, že "tvorba socialistického humanizmu bude tvorbou socialistickej spoločnosti a ľudskosti. Nebude uniformovaná, ale rozmanitá, ako je rozmanitý život, bude živá, hybná, ktorá súhlasí i kritizuje. A spomeniem i to obávané slovo: experiment. Nebojte sa experimentu!" Martin Gregor vyhlásil, že "sloboda umeleckého prejavu je základným predpokladom celej našej umeleckej tvorby". Ctibor Štítnický označil socialistický humanizmus, ktorý manifestačne prijali, za "jediný možný a správny program umeleckých pracovníkov". Za hudobných pracovníkov Manifest socialistického humanizmu podporili Alexander Moyzes, Ján Strelec a Šimon Jurovský, za literárnych tvorcov Dobroslav Chrobák, Dominik Tatarka a Michal Považan. A za výtvarných umelcov Ladislav Guderna. Kým L. Guderna, ktorý v Dubčekovej ére emigroval ako exulant do Kanady, žiadal predovšetkým zhodnotiť "revolučný profil nášho umenia na rozbíjaní buržoáznej štruktúry spoločnosti a jeho boj proti konvenčnosti a meštiackemu vkusu", neskorší politický disident, chartista Dominik Tatarka, ktorý spočiatku nadšene podporoval socialistický realizmus ako "vlastnú tvárnu metódu", prijíma ho aj ako "noetickú bázu, čím mu je dialektický materializmus", ktorý ho vedie "k cieľu zaktivizovania človeka". Tak chcel podľa jeho vlastných slov účtovať "s obdobím slovenského kresťanského štátu na základe svojej životnej skúsenosti i národného povstania".

Autori Manifestu socialistického humanizmu videli v ňom "hlboký spoločenský a politický prerod", aký priniesla vojna, a najmä aký im poskytoval propagandistický obraz boľševickej revolúcie v Rusku. Chceli kráčať s dobou, a keďže tá u nás hneď po vojne dostala formu "ľudovej demokracie", "centrom záujmu umenia a jeho hrdinom" chceli urobiť "človeka". Človek mal dostať socialistickú tvár, lebo v socialistickej epoche všetko muselo smerovať k socialistickému vzoru. Z toho vzniklo aj politicko-agitačné heslo "človek, to znie hrdo", ktoré aplikovali na socialistických hrdinov práce. Táto prax bola uplatňovaná v Sovietskom zväze najmä pričinením prominentného člena vedenia komunistickej strany Sovietskeho zväzu A. A. Ždanova. Ždanov bol hlavným propagátorom socialistického realizmu, ktorý pripúšťal len "pretváranie povedomia ľudí v duchu socializmu". Hoci Bucharin v Rusku hlásal: "Tendencia až za kvalitou, až ako druhá v poradí" a zdôrazňoval: "Kvalitu a len kvalitu".

ČO DLHO PLATILO

Po dlhý čas prvej ČSR aj pre komunistických spisovateľov platili Novomeského slová, že "literatúra nesmie byť slúžkou každodenného triedneho boja". To platilo pre všetkých našich spisovateľov (bez ohľadu na stranícku orientáciu). Po druhej svetovej vojne, po veľkom sovietskom víťazstve nad Hitlerom, v ZSSR, kde už dávno predtým kruto zlikvidovali Bucharina a iné opozičné sily vo vedení sovietskej komunistickej strany, platilo aj v literatúre a umení len to, čo pripustila strana. Tí slovenskí komunisti, ktorí na základe prísnej národnej identite a k programu autonómie, odsúdili aj Kongres slovenských spisovateľov v Trenčianskych Tepliciach z roku 1936, hoci sa tam prihlásili k mierovému hnutiu a proti nebezpečenstvu hitlerovského fašizmu. Revolúcia už na svojom začiatku "začala požierať vlastné deti".

Sami slovenskí komunisti (tí známi ešte z ČSR) boli zdesení, keď kritikom slovenského života a preverovateľom tvorcov slovenskej kultúry sa stal V. Široký, ktorému v tom pomáhal aj J. Šefránek. Široký, ktorý za vojny bol "strážený" vo väzení do tej miery, že ho Nemci po vyšetrovaní v Brne vrátili na Slovensko, kde bol stále v spojení so svojimi súdruhmi, sa však považoval za "zradeného". Preto v lete 1941 napísal: "Chcem čestne umrieť – verný ZSSR, KSČ a národu." Čo priznávali za vojny aj Novomeský a Husák (ktorým po vojne a v 50. rokoch aj v procese vytýkali, že sa za vojny stretali s A. Machom), že slovenskí komunisti, na rozdiel od českých, prežili vojnové roky v pomernom bezpečí a istote, to noví (povojnoví) kádrovníci nevedeli a nechceli pochopiť. Poničanovi dalo veľa námahy, aby sa zachránil pred väzením a možno aj horším osudom, že za povstania spoločne s V. Beniakom, J. Smrekom, A. Žarnovom a inými v Bratislave skoncipoval manifest, v ktorom sa hovorilo: "Zavrhujeme každý pokus, ktorý chce stavať akúkoľvek hrádzu medzi Slovákmi. Prejavujeme nezlomnú vieru v život a budúcnosť slovenského národa, vyznávame jeho osobitnosť a tým i jeho prirodzené právo na vlastný štát. Nijaké násilné zásahy nemôžu meniť nič na tejto našej prirodzenej základni. Každý národ má právo na svoj štát, má teda i náš slovenský... Voláme rozvážnych a spravodlivých kormidelníkov národa, aby ho vyviedli z terajších osudových úskalí k jednote a pokoju." Prežili vojnu i povstanie a zachránili sa takmer všetci.

ABY HISTORICKÉ VEDOMIE ZOSTALO V PAMÄTI

Po februári bolo však odrazu treba "strhnúť masku davistov, za ktorou sa skrýva kapitulantstvo a zrada". Pritom v Manifeste socialistického humanizmu, ktorý prijali v Bratislave už v apríli 1948, chceli "v záujme ďalšieho tvorivého vývinu" zachovať len "jeho kontinuitu". V tejto perspektíve videli "svoju národnú a socialistickú cestu". Vyznali i to, že sa k "programu socialistického humanizmu hlásia ako pokrokoví umelci".

Na zjazde národnej kultúry v Prahe zarezonovala odrazu celá slovenská minulosť od roku 1918 (a miestami aj staršia), akoby pred súdom KSČ, pod taktovkou Václava Kopeckého, išli a mali súdiť celý slovenský národ. A po tom, čo už odsúdili "kolaborantov" a "fašistov", čiže ľudákov a celú slovenskú politickú pravicu, prichádzala teraz postupne na rad komunistická garnitúra (od davistov cez surrealistov až po "buržoáznych nacionalistov"), aby na slovenskej identite národnej, historickej, kultúrnej i politickej nezostalo nič čisté. Preto treba konštatovať, že v 50. rokoch (ktoré začali už od príchodu K. Gottwalda a E. Beneša do Košíc na jar 1945) začalo najťažšie obdobie nových slovenských dejín, ktoré trvalo až po prvý odmäk v komunistickej totalite roku 1956. Toto všetko si treba pripomínať, aby historické vedomie žilo v pamäti národa. Nemožno robiť len skoky od "oslobodenia po Alexandra Dubčeka", keď komunizmus dostal "ľudskú tvár". Táto dlhá perióda mala aj kruté medziobdobia s tragickými osudmi nielen pre postihnutých jednotlivcov a ich rodiny, ale aj pre široké vrstvy spoločnosti (od intelektuálov, cez kňazov a rehoľníkov až po súkromné povolania a podnikateľov). Aj tieto osudy sú súčasťou našich dejín a treba ich poznávať v ich plnej pravdivosti a bez akýchkoľvek tendenčných zakrývaní alebo dramatizovaní.

NÁSTUP K TOTALITNEJ MOCI

Aj sami komunisti priznávajú, že ak za vojny mohli publikovať aj marxisticky orientovaní spisovatelia, že napríklad surrealisti zažili vtedy svoj "najväčší literárny rozmach", po vojne (už v rokoch 1945 - 1948) nový režim zakázal celý rad katolíckych časopisov. Ale v tomto "ľudovodemokratickom období" (1945 - 1948) vychádzali ešte katolícke literárne časopisy Verbum a Nová práca a evanjelický časopis Tvorba, ktoré sa usilovali držať krok s kresťanskými kultúrnymi prúdmi na Západe. Vtedy sa ku kresťanskému kultúrnemu smeru ešte hlásili aj Vojtech Mihálik a Miroslav Válek a mohli ešte publikovať aj niektorí kresťanskí básnici z vojnových rokov (J. Silan, E. B. Lukáč, J. Smrek, G. Zvonický, V. Turčány, J. Haranta, P. Gašparovič-Hlbina, J. Motulko, J. Pado a iní). Len A. Žarnov, M. Urban a T. J. Gašpar sedeli vo väzení a V. Beniakovi, najväčšiemu básnikovi nového Slovenska, zakázali publikovať. Večierok katolíckej poézie, ktorý zorganizovali akademici zo Spolku Moyses v Bratislave 8. mája 1947, s prejavmi J. Silana, J. Harantu a J. Motulka bol posledným slobodným vystúpením kresťanskej poézie na dlhé desaťročia, lebo potom už bolo zakázané hlásiť sa ku kresťanským základom a hodnotám našej kultúry.

Na pražskom zjazde národnej kultúry v apríli 1948 K. Gottwald autoritatívne vyhlásil v mene KSČ, že prichádza "znárodnenie kultúry" a že toto "znárodnenie nie je iba administratívnou úlohou", že "náš ľud potrebuje novú kultúru dneška, žijúcu dneškom, pomáhajúcu dnešku. Potrebuje kultúru – vedu, literatúru, divadlo, film, hudbu – predchnutú našou vierou v šťastnú budúcnosť krajiny a ukazujúcu nám cestu vpred". Táto dirigistická politika zarazila nádejný kultúrno-liberálny trend rokov 1945 - 1948 na Slovensku. Keď slovenskí komunistickí spisovatelia a umelci v apríli 1948 prichádzali s manifestom socialistického humanizmu do Prahy, netušili, že to je labutia pieseň slovenských kultúrnych nádejí. Nastal koniec "vojnového bratríčkovania sa komunistov s ľudákmi", koniec rozmachu slovenského surrealizmu a koniec otvorených dverí na Západ. Roku 1949 nastal totálny zlom. Padla "železná opona" nielen na krajinu a jej slobodné styky so svetom, ale aj na kultúru a jej slobodný rozvoj. Nastalo obdobie ždanovovského socialistického realizmu v réžii Václava Kopeckého.

(Pokračovanie na 11. strane)

Živá voda Konštantína Filozofa

K 1150. výročiu smrti sv. Cyrila

Osobnosť Konštantína Cyrila je taká mnohorozmerná, že článok v novinách nestačí na osvetlenie všetkých jej aspektov, preto sa tu možno obmedziť iba na niektoré z nich.

Už duchovné osobnosti 9. storočia zaradili Konštantína Cyrila ku kniežatám apoštolov - sv. Petrovi a Pavlovi. Videli v ňom tretieho apoštola, ktorý svojou misiou u Slovákov dovŕšil kristianizáciu Európy, tým, že dokorán otvoril dvere kresťanstva celému slovanskému svetu. Je preto zrejmé, že pri všetkých vzletných až patetických prívlastkoch, ktoré nachádzame v autentických prameňoch na adresu Konštantína Filozofa, nešlo iba o hagiografické prívlastky. Skutočnosť, že rétoricky nezveličovali, potvrdzuje celoživotné dielo sv. Cyrila, ktoré možno nazvať epochálnym, lebo otvorilo slovanskú epochu kresťanstva a dodnes z neho čerpajú všetky slovanské národy.

Na prvotnoapoštolský význam cyrilo-metodskej misie poukázal sám pápež Hadrián II. tým, že dal sv. Cyrila pochovať ako pápeža - hlavu Cirkvi. Kult Konštantína Cyrila ako svätca vznikol v Ríme, hneď po jeho smrti 14. februára 869, už počas jeho veľkolepého pohrebu, na ktorom sa zúčastnilo všetko grécke i latinské duchovenstvo Ríma. Uloženie jeho ostatkov vedľa pápeža sv. Klementa, to už bol akt svätorečenia.

Hovoriac slovami slavistu Jána Stanislava, dnešný človek sotva nájde krajších a výstižnejších slov, ktorými by uctil pamiatku zakladateľov slovenskej kultúry sv. Cyrila a Metoda. Najkrajšie možno preto o nich hovoriť slovami ich prvých ctiteľov. Skrze ne možno nahliadnuť do dávnych čias spred tisíc rokov a byť účastný atmosféry a ducha tej doby. Jeho blízky učeník Kliment Slovenský takto sv. Cyrila ospieval:

"Blažený Konštantín, hoc zrodom bol mladší, no umom a čnosťami nahor vzlietal ako orol duchovnými krídlami. Bohožiarnym svetlom um si osvietil, vyvolená nádoba Svätého Ducha, a tak žiariac všetkým filozofským učením, nevyčerpateľnou klenotnicou sa stal. Sťa prameň zaplavujúci celý svet, slovom Božím napojil smädných, lebo ako povedal sám Pán Boh náš Ježiš Kristus: Kto verí vo mňa, rieky vody živej potečú z jeho vnútra. (Jn 7,38) to jest dary životodarného Ducha, lebo ten vzkypel v ňom, vylievajúc sa perami jeho, a celý svet blahom rozveselil, slovo rozsievajúc každému národu podľa jeho chápania. Lebo bol mu daný dar duchovný jazykmi hovoriť, ako aj apoštolovi." (1Kor 14) Pochvalné slovo Cyrilovi a Metodovi od biskupa Klimenta (PSCM)

KONŠTANTÍN FILOZOF - rehoľným menom Cyril, sa narodil okolo roku 827 v Solúne ako najmladší brat sv. Metoda. V Konštantínopole získal na tú dobu najvyššie možné vzdelanie. Podľa prameňov už ako dieťa vynikal genialitou a za pár mesiacov sa naučil to, čo iní za viac rokov. Vyučoval na najznámejšej a najstaršej kresťanskej univerzite v Konštantínopole kde dosiahol, povedané súčasným jazykom, hodnosť profesora a doktora filozofie.

Už od mladých liet si Konštantín vybral za svoju snúbenicu Sofiu - Božiu Múdrosť. Raz sa ho cisársky kancelár Teoktist opýtal: „Filozof, chcel by som vedieť, čo je filozofia. On bez váhania odpovedal: „Poznanie božích a ľudských vecí, nakoľko sa človek môže priblížiť k Bohu. Učí človeka vlastnými skutkami pripodobniť sa k obrazu svojho Stvoriteľa.“ Toto sa mu veľmi zapáčilo a od toho času sa ho tento veľký a vážený muž vypytoval na všetko. Filozof mu podával filozofickú náuku a málo slovami vysvetľoval veľkú múdrosť..." Teoktist, aby ho pripútal k cisárskemu dvoru, ponúkol mu mnoho zlata, manželku i provinciu, no Filozof mu odvetil: „Dar je to istotne veľký pre tých, čo po ňom túžia. Pre mňa však niet nič vzácnejšieho ako učenosť, ktorou chcem nazhromaždiť múdrosť a hľadať česť a bohatstvá, ktoré stratil praotec Adam.“ Život Konštantína (ŽK)

Konštantín bol skutočne jeden z najväčších filozofov v európskych dejinách. Bol známy nielen ako vynikajúci filozof a rétorik, ale aj ako filológ a znalec východných jazykov. Zároveň bol teológom, spisovateľom i básnikom. Ešte viac však vynikal v duchovnej sfére.

Veľavravné sú prívlastky, akými ho označil jeho osobný priateľ pápežský bibliotekár Anastázius. Západofranskému kráľovi Karolovi Holému píše: "Napokon veľký muž a učiteľ apoštolského života Konštantín Filozof, ktorý príduc do Ríma ...vrátil telesné ostatky sv. Klimenta ich sídlu." V r. 871 v predhovore k aktom VIII. koncilu Anastázius osvetľuje vzťah Konštantína Filozofa k Fóciovi ako profesorovi: "Keď mu muž veľkej svätosti, ako Konštantín Filozof, jemu (Fóciovi) veľmi oddaný priateľ, robil výčitky..." Podobne aj v liste biskupovi Gauderichovi: "Ostatne tým, čo tenže skutočne podivuhodný Filozof ... vytvoril o nájdení (Klementových) ctihodných telesných ostatkov, ožívajú sa grécke školy. Avšak aj jeho dva spomenuté spisky, a to stručné dejiny a jeden rečnícky preslov, ktoré preložené našim, pravda, nevzdelaným jazykom, sa celkom líšia od jeho skvelej výrečnosti...".

Na cisárskom dvore v Konštantínopole zastával Konštantín Filozof významný post tajomníka patriarchu pri Chráme Svätej Múdrosti (Hagia Sofia). Pravdepodobne už tu dosiahol biskupskú hodnosť, lebo Kliment o ňom píše, že Boh ho Slovákom určil za biskupa a učiteľa: "Slovenskému národu ...milosrdenstvo nášho Pána Ježiša Krista a láska k ľuďom určila ho za pastiera (biskupa) a učiteľa"(PSC). Sám Konštantín sa vo svojej poslednej modlitbe modlí ako biskup.

Byzantský cisár ho vyslal na diplomatické misie k Saracénom a k Chazarom, kde ako diplomat aj ako teológ obhajoval kresťanské učenie. Svoju najvýznamnejšiu, apoštolskú misiu uskutočnil biskup Konštantín Filozof spolu so svojim bratom Metodom u Slovákov v r. 864 - 867.

Práve pre potreby tejto misie vytvoril prvé písmo Slovákov. Abeceda, ktorú spočiatku nazývali jednoducho „slovenské písmená“, sa neskôr stala známou ako hlaholika. Jej vznik je presne datovaný do roku 863, lebo vznikla naraz a za veľmi krátky čas. To je jeden z unikátov tejto abecedy, pretože pri väčšine známych ortografických systémov trvalo mnohé stáročia, kým sa vykryštalizovala ich podoba. Navyše dokonalosť slovenských písmen spočívala v dôslednom uplatnení zásady čo hláska - to písmeno, ktorú grécka ani latinská abeceda nepozná. Neskôr túto fonologickú zásadu prevzala aj cyrilika, ba pomocou diakritiky sa preniesla aj do slovenskej latinky. V tejto fonetickej dokonalosti slovanských abecied žije originalita Konštantínovej myšlienky dodnes. Okrem toho sa hlaholika odlišuje od iných abecied svojou kresťanskou symbolikou, ktorá sa prelína vo viacerých rovinách od grafickej cez sémantickú a syntaktickú, až po teologickú. Vďaka tomuto spojeniu mnohovrstvovej evanjeliovej symboliky je samotná abeceda unikátnou ikonou Slova.

Historický moment zrodu písomnej kultúry Slovákov oslávil Konštantín Filozof veľkolepým hymnickým spevom Proglas. Túto korunu jeho literárneho diela označil pápež Ján Pavol II. za „významný medzník kresťanskej kultúry.” Proglas je prameňom našej duchovnej i kultúrnej identity a podľa kardinála Korca nesie odkaz a trvalý program pre všetky generácie Slovákov.

POBYT V RÍME

Často býva spochybňovaný zámer Konštantína Filozofa ísť do Ríma. No práve relikvie pápeža Klementa, ktoré niesli so sebou, ukazovali smer cesty. Preto Rím musel byť v itinerári misie plánovaný od počiatku už v Konštantínopole. Priamo od jeho najbližších spolupracovníkov sa dozvedáme o úmysle zakončiť misiu u Slovákov v Ríme: "A tak beh dokončievajúc dali sa na cestu do Ríma, apoštolskému prestolu pokloniť sa, vedúc so sebou na svätenie plody svojej duchovnej práce. To počujúc apoštolský Hadrián, vyšiel im naproti ďaleko z mesta Ríma..." (PSCM)

Biskup Konštantín aj právnik Metod si boli vedomí jurisdikcie Apoštolskej stolice nad Moravou aj Panóniou, a preto po skončení misie u Slovákov, museli ísť do Ríma na schválenie slovenského liturgického jazyka a bohoslužobných kníh. Zmieňuje sa o tom aj pápež Hadrián vo svojej bule z roku 869: „Oni však, dozvediac sa, že vaše krajiny prináležia Apoštolskej stolici, neurobili nič proti cirkevnému kánonu, ale k nám prišli, i ostatky svätého Klementa prinesúc.“ Klement bol pápež z 1. stor. a bol uctievaný rímskym ľudom ako mučeník. Jeho menu bol v Ríme oddávna zasvätený i chrám, ale bez ostatkov. Preto Hadrián, keď sa v decembri roku 867 dozvedel, že prinášajú Klementove ostatky do Ríma, s veľkou slávou vyšiel naproti biskupovi Konštantínovi Filozofovi a jeho sprievodu.

Pápežovi predložili slovenské liturgické knihy a on ich požehnal na oltári v chráme Panny Márie Snežnej. Konštantín Filozof bol v Ríme vyhľadávanou osobnosťou, lebo za ním "často prichádzali Rimania a vypytovali sa ho na mnohé veci." Napokon upadol do choroby, 50 dní pred smrťou sa stal mníchom a prijal rehoľné meno Cyril. Zomrel v gréckom kláštore sv. Praxedy a pochovaný bol v bazilike Sv. Klementa, ktorého ostatky sem priniesol.

PETER, PAVOL, CYRIL

Výnimočnosť cyrilo-metodskej misie, svojím rozsahom a osobitným zásahom Boha, ktorý "zjavil slovenské písmená" (ŽK XIV.), právom zaraďuje sv. Cyrila k prvým dvom apoštolom – sv. Petrovi a sv. Pavlovi. Napokon, Boh túto jeho rovnosť apoštolom spečatil tým, že sv. Cyrila povolal k sebe práve na mieste, ktoré vyvolil pre hlavu svojej Cirkvi – v Ríme. Takto to vnímal i Kristov námestník Hadrián, keď chcel sv. Cyrila pochovať ako pápeža, dokonca vo svojom vlastnom hrobe.

Petra, Pavla a Cyrila spája ich protinoapoštolské misijné dielo a Rím. Tým, že títo traja veľkí apoštoli zakončili svoju púť v Ríme, črtá sa zaujímavý obraz. Boh je majstrom v predobrazoch a prelínaní reálnej skutočnosti s mystickým obsahom. A tak tomu môže byť i v prípade predobrazu Petrovho stolca, ktorý sa zračí práve v týchto troch apoštolských postavách. Sv. Peter, rybár, ktorému patrí prvenstvo, bol Hebrej, symbolizujúc Starozákonný pôvod Cirkvi. Sv. Pavol, vzdelaný farizej, apoštol pohanov, ako rímsky občan symbolizuje stolec obsadený latinskou a gréckou kultúrou. Sv. Cyril, filozof a mystik, pochádzajúci zo slovanského prostredia, predobrazuje Slovana na Petrovom stolci, ktorého obraz sa naplnil neobvyklým apoštolátom filozofa a mystika sv. Jána Pavla II.

Misiou sv. Cyrila sa akoby dovŕšili podstatné kapitoly dejín spásy Európy. Obdobné myšlienky zaznievajú už u jeho súčasníkov v Pochvale: „Pavlovo dedičstvo naplnil, keď prelietal ako orol na všetky strany od východu na západ a od severu na juh… Velebím to mesto (Rím), ktoré podľa Božieho zámeru prijalo tretieho dovŕšiteľa, lebo tento svätec zjavne doplňuje to, čo chýbalo oným dvom vznešeným svetlám (Petrovi a Pavlovi). Preto Hospodin Boh ustanovil, aby s nimi prijal dôstojné odpočinutie.“ (PSCF)

V tomto duchu je veľavravná práve symbolika ostatkov pápeža Klementa, ktorý symbolizuje prvopočiatok jednoty Cirkvi s hlavou v Ríme. Z Božieho vnuknutia sa dal sv. Cyril hľadať jeho ostatky, ktoré sa stali podstatným pilierom jeho ďalšej misionárskej práce a natrvalo pripútali tohto Byzantínca k Rímu. Šírením úcty sv. Klementa vyjadroval sv. Cyril presvedčenie o prvenstve Ríma, kde všeobecné kresťanstvo má svoj pevný stred v Petrovom stolci. Ba, navyše, sv. Klement sa stal patrónom vrcholného apoštolského diela sv. Cyrila a predznamenal všetky jeho nasledujúce životné cesty. Tento pápež jednoty sa stal vzorom pre sv. Cyrila, apoštola Slovanov, ktorý celou svojou osobnosťou dodnes spája kresťanský Východ so Západom.

ELENA ŠUBJAKOVÁ
lektorka Hlaholskej akadémie DMS BA

Zazvuč, varyto moje, ó, splesaj zbožným naladením,
čo v strunách rozkošného chováš, zlúč v chorál veleby;

ako škovrán cez svitania hmly zárivý na prestol,
ó, vznes orličím krídlom i ty žalm slávy nad oblač!

Kde východ rodí sa tajmo z vetvíc vysokej polnoci
prv skvetom ľalie, v okamžení však i skvúcim ovocím;

kde dňa vyviera studeň zo skalísk temnej budúcnosti,
by údolím tieňa roztiekla sa opäť ligotným potokom;

Ty, ó, duchu plamenný, prosím, ráč vzhliadnuť i na mňa,
nech srdce preborí všednosť, myseľ vzplá vysoko,

abych, včuľ krehká byľ, zmocnel horlivý pre výkon,
znal, čo kážeš, vymluviť zdarné k chvále Najvyššieho!

- Lež vstaň, národe môj, i ty, zodviž sa z nízkych, kamenných sedadiel,
vstaň, rušajme z tmy dolín všetci veselé na hory!

Oblečte rúcha sviatočné, k obetiam jak zástup valil sa praotcov,
pod prápormi viery hrňte sa púťami;

PAVOL ORSZÁGH HVIEZDOSLAV

Žalm na tisícročnú pamiatku vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda

skiaď svetlo vyletáva kŕdľom holubíc bez počtu,
každá v ružovom zobáčku nesúc ratolesť víťazstva;

kde perlia sa kropaje rosy na čelách anjelských,
by, akonáhle pokynie Jeho dych, s žehnaťbou spŕchali;

kde farbený býva rumenec a tkatá osnova života,
skiaď dúha na mraky, zeleň driekom zeme býva prevesená;

kde všetkého zárod i národ, vzniku i trvania tajomstvo,
kde zákon vševládny dlie, milosť plaje nad zákonom;

kam smeruje peruť vďaky, neresť slzavé túži, bolesť privoláva,
kam pokazujú vrcholy hôr, človeka temeno;

kam nesú sa duše dobrých, dym kvetín vonný, sfér hudba nebeských,
vlna podskakuje morská, roj hviezd sa ubiera:

ta, ó, ta vyleť, duchu môj, i ty, stačia-li perute,
neoslepí-li ťa jas, hlas tvoj neumrie-li,

ta vznes sa, duchu môj, povyšiň sa k pocte zapálený
čo svieca oltára, pochodeň čo slávnostná,

a podnož kde trónu, na ňomž veliký kraľuje Hospodin:
tam obeť zažni srdca, pokory zlož poklonu!

Ty ale, Duchu svätý, duchu, ktorý na Horeba
kre skvitols´ vatry ružou a ohňostĺpom kráčal si na púšti,

ktorý Izaiáša zrak zostrils´ videním prorockým,
že prezrel závoj časov, noc vyrkol zhuby, deň stvrdil spasenia,

ktorý obživoval si nadšenia prúdom pieseň Dávidovu,
že niesla sa oblohou jak svitu papršlek,

ktorý nad Jordánom zastals´ v letku, jatý zaľúbením,
a znamením triumfu sa skrížil nad cestou k Damasku,

ktorý v deň päťdesiaty z neba privanuls´ švihom povíchrice
a v chrám osvetlil si dom, v túžbach kde sedeli:

ktorí umelí ste v slove slávy: poďte, kazatelia,
tam z výšin rozostrite reč v zápale cez obzor;

ktorí zmysly zdravé zachovali ste, srdce bez úhony,
ste pravdy vyznavačmi, zrady nevedomí,

i odetí ste brnením rázu, čo skala pevní vôľou, udatní v nesnádzach:
zdvihnite truhlu úmluvy a v húfoch stúpajte;

ktorým známa je prelesť súzvuku, dar daný piesne z ríše nebeštianstva:
osnujte hudbu k pochodu, narazte nový spev;

ktorí obraciate hrudu zemskú dobrej vždy plní nádeje,
ozdobiac styk k podpore staroby, povzdych svoj pripojte;

družina chalúp, pospeš, ty pod chvojkou studu, ty v čistoty veniečkoch,
nech horí obličaj váš stešený jak stužka červcová;

vy, čo pasiete stáda, jak zasvitne deň, až kým nezašiel počerné za hole,
vy fujaru prineste zas i dúčeľ gajdice;

pôjmite, matky bedlivé, v ruch ten sviatku vnímavú i detvu:
nech utkvie jej do konca v pamäti, čo hnulo národom;

poďte všetci ku Tatre, ona Sionom dnes, kameňom uholným,
množstvo oltárov tam vznešených k vatrám pohotove,

kliesnite lesy vôkol, vrhajte v plameň i s vonnou živicou,
nech sála jazykami bez počtu po nebies baldachýn,

a jak unáša sa plam, oslavou za ním skríknite zakaždým,
zaspievajme znova a znova horlením chrámovým!

Zasluhuje toho Hospodin, Boh náš, v miere zvrchovanej,
bár slncom, národe, vzplaješ, iskra len povďaky.

Však pred tisíckou rokov, keď ešte blúdivé mrákoty
zrak clonili ľudstvu, ďas králiľ pohanský,

keď ako ľúta zver vôkol národ s národom ruval sa o lúpež,
hord zbesilých hajná krv zbitých lokali,

keď i znamenie spásy sväté žreci ziskožraví
v bič spletali rabstva, skúvali v okovy,

keď hynul človek ako tráva, plemená truštili sa ako vlny morské:
už vtedy, národe, konal v tebe veľký čin sveta Pán.

On zoslal archanjela k Tatre v bleskote polnočnom,
by zaniesol blahovesť mocný na Velehrad.

I stúpal posol boží z štíta na štít jagotný čo oblak -
kde zbytky modiel stáli, tie v priepasť povalil.

Nik nepobadal ho na púti skvelej, len sám kráľ Rastislav,
keď u loža jeho zastal v svetle a k nemu premluvil:

„Rastislave, Rastislave, kráľu bohumilý, nekormúť sa viacej,
Hospodin porozumel túžbam tvojim, aj, nesiem jejich spln.

Nebude ľud tvoj zmietaný viac pokušením všakým,
nie mýlený pokrytstvom, týraný spupnosťou;

boh zdelil sa svetu, by poznal Ho z tvári v tvár v podobe človeka,
ver´ zdelí sa i národu tvojmu, že Mu porozumie.

Ta obráť starostlivý zrak po zdroji svetla, stiaď sprýšti sa iste —“
ukázal prstom k východu, a k hviezdam podletel. —

Sláva Hospodinu za zjavenie to, sláva milosti za záloh:
aj, svätí Cyril a Metod už idú z Carhradu!

Kráčajú mužne brehmi Dunaja, sťa k Abrahámu kedys´ vznešení poslanci,
onen vľúdny, tichý Ján, ten Pavol horlivec.

Nesú knihu života s sebou, nezreťazia jej obsah viacej farizeji:
tvoja reč bude riečišťom, nímž v duše tiecť bude;

rozptýlia skoro bludy cudzinské, lož podvrátia, zdrtia svätokradcov,
a vezmú ťa, národe, mocnú pod ochranu,

zaštítia pavézou viery, pripnú ti meč svetla, pravdou ťa ohradia,
do ríše ducha čo Dunaj napustia valný tok osvety,

budeš ako zakvitlý kmeň lipy, jaro keď zavíta;
jak jabloň obrodená bohatstvom jesene;

i znak spasenia nesú, golgotský kríž, jemuž márne hrozil
skazou žoldnier najatý, renegát Julián:

ten zasadia na vrchol Tatry, ten v stržeň žuly pevný,
skiaď nevykýva ho búra, ni sveta svevoľnosť,

i svietiť ti bude stiaď čo maják ohňom nehasnúcim,
keď zazúria príkory, loď bude stíhaná,

pod jeho ramenami nezhynieš, ujmy nepocítiš,
ten v utrpení ti posilou a v boji víťazstvom!

Buď oslávená pamäť jejich, že to učinili,
oslávená vehlasne až v pozdné potomstvo!

…..Tak, hľa, pečoval o teba, národe, sám Otec národov:
dal zvláštnych apoštolov ti za vodcov v mladosti.

Tí pokrstili ťa znovu rosou z prameňov domácich
a naučili ťa v mluve vlastnej vzývať Hospodina.

Tým trval si posaváď od sväťby tej, nebu súc verný i svojej bytnosti,
tým i trvať nesmrtne budeš, v tom pečať, záruka.

Hoc pokorený si dnes, zdlávený najhlbšiu pod podnož,
sšarpaný čo strom u cesty, záškodcom k rozkoši,

podlosť smie ťa tupiť, drzosť napájať v triumfe, bez trestu,
nenávisť v hrob ťa odsudzovať preto, že si sa narodil,

hoc krvavé slzy roníš pre krivdu, zbolený si veľmi
a bodľač ti poduškou i nemôž´š pozasnúť,

nebudeš zmietaný dlho pokúšaním všakým,
nie mýlený slepotou, trýznený spupnosťou:

príde deň Božej sudby, príde, prv než sa hriech nazdá,
než stihne lovec ľstivý namieriť na korisť;

niet pravdy zmučenej, ó, niet, ktorá neprešla by v slávu,
niet krivdy najmenšej, ó, niet, już Boh by nestrestal!

Oslavujme Hospodina, rujným oslavujme Ho mysle otrasením,
páľme vatry vďačnosti, duchom podletujme;

rozpni, speve náš, krídla svoje od póla ku pólu,
a zachyť celé jaro citov, všetku vtač myšlienok:

celý vzduch nech presýti sa kadidlom vonným a zvučaním chvály
a vesmírom nech skrúži sa kol trónu otokom.

On dal tisíc rokov prežiť vo viere bezpečnej na skale,
i vystrie budúcnosť našu, jak o ňu prosíme.

Ó, Bože, jak slovo zvestov svojich, blížencov dľa ducha,
zjednotil si nás k službe krstom vôd dunajských:

ó, udrž nás pospolu svorných, udrž tuhnúcich vo priazni,
nech žiaden neprerve zväzku, ni sa neodkruší!

Daj, by poznalo sa stádo Slávy, kdekoľvek na horách
rozptýlené meška, daj, nech sa uspolčí;

i ako pastierov si dobrých vyslal k jeho privráteniu,
tak učiň zázrak zas: nech znova uverí!

Tak dôjde istotne cieľa, akýs´ mu na pastve svetovej vykázal:
i zasadí palmu pokoja na zemi,

v tom tieni bude hovieť si ľudstvo jak v prístave bez búry a prieku,
a Ty s úľubou spočinieš zas ako po stvorení…

— Ó, spievaj, národe, Mu slávu, vo vytržení mysle hlásaj: Alleluja!
Vzbuď ozyv tisícov brál, šumot riek i vekov svedectvo;

ples tvoj posvätný nech stúpa v ústrety Mu jak slnce k poludniu,
vďaka tvoja nech letí za ním jak roj hviezd k polnoci.

S tým pokľakni i skloň sa v pokore, tak opakuj prosbu:
„Budi Gospodi milosť Tvoja na nás nynie i ve vieki!“

P. O. Hviezdoslav:
Žalmy a hymny (1885)

Pred 25 rokmi zomrel kňaz-vlastenec

Ferdinand Mondok

Žalm 98: „Spievajte Hospodinu pieseň novú…“

Pán Boh mi dožičil, že za 92 rokov svojho pozemského života som mal šťastie stretnúť mnoho vynikajúcich osobností. Keby som mal spomedzi nich vymenovať desať najobdivuhodnejších, určite by medzi nimi bol Ferdinand Mondok, kňaz-ľudomil, horlivý apoštol katolíckej tlače. Mnoho hodín sme spolu presedeli v Montreale, kde prežíval posledné roky svojho života. Obyčajne v pohostinnom prostredí nášho spoločného priateľa Kornela Piačeka sme viedli dlhé rozhovory, v ktorých sa rád vracal do minulosti, spomínal na ľudí, ktorých poznal a na udalosti, ktoré zažil. Pritom vždy kládol dôraz na Božiu prítomnosť v jeho živote, ako Boh riadil jeho osudy a sprevádzal ho na životnej púti.

Mal naozaj pestrý a bohatý život. Narodil sa 5. mája 1903 v Dolnom Lopašove. Jeho detstvo bolo poznačené osobnou tragédiou; najprv stratil otca a v roku 1914, keď mal 11 rokov, zomrela aj jeho matka. Bol v piatom ročníku základnej školy a jeho túžbou bolo kňazské povolanie. Po strate oboch rodičov sa zdalo, že jeho nádeje na kňazstvo sa rozplynuli. Ale Pán Boh neopustil sirotu. Osiroteného Ferdiša sa ujal vtedajší pán farár v Lopašove Ferdinand Šandorfy, ktorý spolu s generálnym vikárom Pavlom Jehličkom (rodákom z Lopašova) umiestnil svojho miništranta do sirotinca v Trnave. Tam pod starostlivosťou sestričiek sv. Vincenta zostal štyri roky. Jeho dobrodinci zariadili aj to, aby od roku 1915 mohol navštevovať biskupské gymnázium v Trnave. V roku 1919 prešiel zo sirotinca do malého seminára, pokračoval v stredoškolskom štúdiu a maturoval v roku 1922.

Po maturite musel narukovať a odslúžiť si šesť mesiacov vojenčiny. Po splnení tejto „občianskej povinnosti“ sa vrátil do školských lavíc ako poslucháč teológie. Prvý ročník absolvoval v Prahe. Medzitým však bol otvorený kňazský seminár aj v Trnave pre bohoslovcov Trnavskej apoštolskej administratúry. Táto administratúra pozostávala z farností ostrihomskej arcidiecézy, ktoré sa po I. svetovej vojne ocitli na území Česko-Slovenskej republiky.

Vznik nového štátneho útvaru v roku 1918 rozdelil starobylú ostrihomskú arcidiecézu na dve nerovnaké časti. Ostrihom, sídlo arcidiecézy, ostal v Maďarsku, ale takmer dve tretiny územia arcidiecézy ležali na Slovensku. Česko-slovenská vláda nedovolila bohoslovcom zo Slovenska pokračovať v štúdiách na seminári v Ostrihome a tak bol pre nich zriadený seminár v Trnave. Týkalo sa to asi 60 poslucháčov teológie. So sklamaním treba povedať, že mnohí z nich neboli s novovzniknutou situáciou nadšení. Čiastočne je to pochopiteľné. Hoci väčšinou išlo o mládencov slovenských rodičov, školská a seminárna výchova v Uhorsku sa niesla v duchu priam šovinistickej maďarizácie. Nezriedka sa stávalo, že slovenskí bohoslovci boli vylúčení zo seminára, keď sa medzi sebou rozprávali po slovensky, alebo keď sa zistilo, že čítajú knihy či noviny písané v slovenčine. V takom prostredí sa nám mnohí mladí ľudia odnárodnili a – bohužiaľ – o niektorých z nich sa dalo povedať, že „Poturčenec je horší od Turka.“

V Trnave maďarskí a pomaďarčení bohoslovci žiadali, aby predmety, ktoré sa neprednášali v latinčine (ako napríklad cirkevné dejiny, homiletika), sa prednášali v maďarčine; aby modlitby a spevy pri bohoslužbách a pobožnostiach boli v maďarčine a podobne. Vo svojom vystupovaní boli priam agresívni. O. Mondok nám hovoril: „Predstavení seminára trpeli takéto správanie a to ich iba posmeľovalo. Keď žiadali aby zo seminárnej kaplnky bol vylúčený slovenský spev, vyhoveli im, keď žiadali o maďarskú literárnu školu, aj to im povolili. No náš kalich trpezlivosti pretiekol, keď raz pri jedle sa čítal životopis našich vierozvestov, sv. Cyrila a Metoda. Naši maďarskí spolužiaci kašľaním, štrnganím pohárov a hrmotom zahlušovali hlas čítajúceho. A po večeri v spoločenskej miestnosti z ničoho nič začali spievať pesničku Nemleszekén republika katonája (Nebudem ja vojakom tejto Republiky..)“

Tu sa ešte patrí poznamenať, že vedúcou osobou tohto maďarónskeho prúdu bol bohoslovec Jozef Lukacsovics/Lukačovič, rodák z Trnavy. Ten sa odrodil nielen národu, ale aj Cirkvi a neskôr v službách komunistického režimu zastával funkciu poslanca SNR, federálneho Národného zhromaždenia a povereníctva pôšt, informácií, techniky, stavebníctva atď.

Keďže vedenie seminára sa nevedelo odhodlať k pevnému postoju v tejto podstatnej veci, ozvali sa slovensky cítiaci bohoslovci na čele s Ferdinandom Mondokom. Z protestu nad nečinnosťou svojich predstavených 24 bohoslovcov oznámili, že odchádzajú z Trnavy a idú do nitrianskeho a banskobystrického seminára, kde vládne slovenský duch. Bola to neslýchaná udalosť a písali o nej všetky noviny v Česko-Slovensku. Hovorilo sa o „štrajku“ seminaristov; niekde sa odchod označoval za „odvážny exodus“, inde za „provokáciu“.

Akciou boli prekvapení aj predstavitelia Cirkvi, ba aj ľudácka tlač v prvých dňoch karhala protestujúcich, obviňovala ich z neposlušnosti a vyčítala im že konajú unáhlene.

Bohoslovci žiadali, aby mohli predložiť dôvody svojho konania na zodpovedných miestach. Ich hovorcom bol Ferdinand Mondok. Najprv sa stretol s apoštolským administrátorom Dr. Pavlom Jantauschom a potom informoval o celej záležitosti pápežského nuncia, msgr.Marmaggiho v Prahe. Cirkevná vrchnosť uznala oprávnenosť ich protestu a výsledok bol, že Dr. Jantausch vymenoval nových predstavených, nariadil výchovu v slovenskom duchu a sľúbil, že slovenským bohoslovcom sa v budúcnosti nijaká krivda robiť nebude. A tak po dvoch týždňoch sa „štrajkujúci“ bohoslovci vrátili do Trnavy.

V slovenských katolíckych kruhoch bolo toto víťazstvo mladých slovenských bohoslovcov prijaté s radostnými pocitmi uspokojenia. Andrej Hlinka poslal Karola Sidora, ako redaktora denníka Slovák, aby sa dozvedel viac o tomto „štrajku bohoslovcov“. Sidor takto opisuje svoje prvé stretnutie s Mondokom (v týždenníku Kanadský Slovák, pri príležitosti 25. výročia Mondokvej kňazskej vysviacky, júni 1952): „Z poverenia msgr. Hlinku zašiel som ako redaktor Slováka do seminára a vyhľadal som teológa Mondoka. Svojou energiou a slovenskou odvahou získal si moje sympatie a po týchto informáciách msgr. Hlinka sa neprestával informovať o osudoch odvážneho študenta, siroty, teológa Mondoka...“

FerdinadMondok úspešne pokračoval v štúdiách a 19. júna 1927 ho biskup Pavol Jantausch vysvätil za kňaza. V tom čase jeho meno už bolo známe na celom Slovensku, najmä v radoch národne cítiacej slovenskej pospolitosti.

Prvú sv. omšu („primície“) slúžil novokňaz Ferdinand Mondok na sviatok sv. Cyrila a Metoda, 5. júla 1927 v rodnej obci, Lopašove. Ako slávnostného kazateľa pri tejto veľkej udalosti si pôvodne vybral špirituála trnavského seminára o. Izidora Holoviča. Ale pár dní pred primíciami prišiel telegram z Ružomberka, v ktorom Andrej Hlinka prekvapenému novokňazovi oznamuje, že tým kazateľom bude on a že o zmene informoval o. Holoviča, ktorý s tým súhlasí. V kázni Hlinka zdôrazňoval dôstojnosť kňazského povolania a zodpovednosť kňaza za duchovné a hmotné potreby veriaceho ľudu. Kázeň zakončil slovami: „Nevidel som krajších primícií za mojich 60 rokov, ako boli primície tejto siroty.“

Boli to veľkolepé primície, ktoré prevýšili všetky očakávania. Za účasti asi 20.000 veriacich z celého okolia a za prítomnosti 35 kňazov novokňaz Mondok slúžil svoju prvú sv. omšu. Po jeho boku bol manuduktor Dr. Tomáš Caban, riaditeľ biskupskej kancelárie v Trnave. Na posedení po primiciách Dr. Caban – podobne ako A. Hlinka v svojej kázni – povedal, že už bol na prvých svätých omšiach mnohých novokňazov, ale tak húfne navštívené primície ešte nevidel. Msgr. Caban pri tom ocenil aj horlivú činnosť novokňaza pri apoštoláte a šírení katolíckej tlače.

Táto činnosť vystúpila do popredia hlavne počas Mondokovej pastoračnej služby, ktorú začal ako kaplán v Holíči. Neslobodno totiž zabúdať, že v dvadsiatych rokoch minulého storočia hlavným komunikačným médiom bola tlač. Noviny a časopisy konali spoločenskú úlohu akú dnes hrá rozhlas, televízia a internet. Pápeži 20. storočia, najmä Pius X. a Pius XI. kládli veľký dôraz na katolícku tlač, ktorej úlohou nemala byť iba obrana katolíckej viery, ale aj učenie a prehlbovanie viery.

Na Slovensku v tom čase vychádzali už početné katolícke časopisy, pôsobili vydavateľstvá. Najznámejšou inštitúciou bol Spolok sv.Vojtecha, ktorý mal centrálu v Trnave. O. Mondok bol jeho horlivým členom a podporovateľom už od svojich študentských rokov. Ako kňaz vyvinul veľké úsilie, aby jeho farníci kupovali a čítali katolícku literatúru, predplácali si katolícke časopisy. Spomínal, že bývalo jeho zvykom zapísať novomanželov pri ich sobáši do Spolku sv. Vojtecha. Zápisné a predplatné na prvé roky im hradil on sám, ako osobný svadobný dar. Už v roku 1928 bol zvolený za člena výkonného a správneho výboru Spolku sv. Vojtecha. Bol medzi nimi najmladší.

Po dvoch rokoch pôsobenia v Holíči bol ďalšie dva roky kaplánom v Piešťanoch. Na oboch pôsobiskách zakladal katolícke spolky a združenia. Pre mužov telocvičnú organizáciu Orol, pre ženy Jednotu katolíckych žien, pre mladých Združenie katolíckej mládeže. V Piešťanoch postavil orlovňu, ktorú prišiel posvätiť jeho priateľ biskup Michal Bubnič a slávnostne ju otvoril Andrej Hlinka.

V roku 1931 ho biskup Jantausch za správcu fary v Senici nad Myjavou. Bola to jedna z najnáročnejších farností v Trnavskom biskupstve. Pozostávala z obce Senica a filiálok Čačov, Kunov a Rovensko. Na jeho plecia doľahla starosť o duševné potreby asi 4500 katolíkov, ktorí tam spolunažívali s 2400 evanjelikmi. Jeho predchodcom bol známy národovec Jozef Závodský, priateľ A. Hlinku, F. Jurigu, P. Blahu a iných známych predvojnových kňazov a buditeľov. Za svoje národné povedomie bol väznený vo Vacove. Závodský bol pobožný a horlivý kňaz, ale chýbali mu praktické hospodárske vedomosti a skúsenosti, takže farnosť zaťažil nadmernou dlžobou. A tak popri duchovnej starostlivosti prvou úlohou nového pána farára bolo zlikvidovať dlžobu. Trvalo mu to 13 rokov. Súčasne budoval farnosť aj materiálne: postavil cirkevnú školu, opravil kostol a zrenovoval jeho historickú vežu. Organizoval ľudovýchovné prednášky, šíril katolícku tlač. Denne až 6 hodín vyučoval katechizmus vo všetkých ročníkoch. Takto v nábožensko-národnom duchu odchoval jednu celú generáciu Seničanov.

V roku 1937 Spolok sv. Vojtecha na žiadosť Združenia slovenských katolíkov vyslal do Spojených štátov osobitnú delegáciu, ktorej cieľom bolo „utúžiť a povzniesť silu slovenského a katolíckeho slova v radoch slovenských rodákov, v ich cirkevných osadách, v školách, v rodinnom živote na česť slovenského národa a na večnú spásu nesmrteľných duší“. A pravda, aj získať nových členov. Delegácia pobudla v USA od 7. júla do 12. novembra 1937. Viedol ju správca Spolku msgr. Ján Pöstényi a jej členmi boli: Dr. Karol Körper, Dr. Jozef Tiso, Dr. Tomáš Caban a Ferdinand Mondok. Cestu a pracovné stretnutia podrobne opisuje člen delegácie Dr. Karol Körper v knihe „Z Bratislavy do Chicaga“. A tam čítame: „Mondok, z nás delegátov najmladší, bol najusilovnejší a nazbieral viac pre Spolok sv. Vojtecha, ako my štyria dohromady.“

Po vyhlásení autonómie Slovenska v októbri 1938, Slovensko dostalo vlastný snem a v decembri sa konali prvé voľby. Ferdinand Mondok, ako známy bojovník za autonómiu, bol jedným z kandidátov. Ako nám rozprával, on po funkcii netúžil. Keď mu ponúkli kandidatúru, ohradzoval sa, že za Cirkev a národ môže užitočne pracovať aj bez poslaneckého mandátu. A okrem toho, keby tú poslaneckú funkciu mal, bolo by to na úkor jeho farských povinností, ktoré by potom musel obmedziť. Napokon sa však nechal prehovoriť, keď mu sľúbili, že zariadia, aby mu biskup Jantausch dal na výpomoc kaplána, ktorý by ho čiastočne odbremenil od pastoračnej práce. Ako poslanec zúčastnil sa na historickom zasadaní Slovenského snemu, ktorý 14. marca 1939 hlasoval za štátnu samostatnosť Slovenska. V roku 1943 sa poslaneckej funkcie vzdal.

Obdobie samostatnosti predstavuje najaktívnejšiu fázu jeho života. Kultúrny a náboženský život, na rozvoji ktorého on sám mal priamy podiel, ho napĺňoval potešením. Ale od roku 1944 sa začali sťahovať nad Slovenskom mračná neistoty o budúcnosť. Vypuklo povstanie namierené proti existencii samostatného štátu. Aj cez Senicu prechádzali kolóny utečencov z Ukrajiny a iných oblastí Sovietskeho zväzu. Mondok im pomáhal, ako sa dalo a keď sa ich pýtal, prečo utekajú do neznámeho a nehostinného sveta, obyčajne dostal odpoveď, že pre človeka milujúceho slobodu a pravdu nemôže byť nič horšieho, ako život pod komunizmom.

Bol veľkonočný pondelok, 2. apríla 1945, keď počas bohoslužieb nad Senicou preleteli sovietske lie-tadlá, guľometom ostreľovali kostol a jedna bomba zasiahla aj farskú budovu. V kostole nastala panika. O. Mondok tíšil veriacich a dal im generálne rozhrešenie. Potom im povedal, že sa rozhodol odísť. Lúči sa s nimi a nech si vezmú z fary čo chcú, prv než na to kradmou rukou siahne nepriateľ. Vzal so sebou len tie najnutnejšie veci, a pravda, breviár a priehrštie slovenskej pôdy. Po nebezpečnom trojdňovom putovaní zakotvil medzi slovenskými politickými utečencami v Krems—münstri. Tu ho zastihol koniec vojny.

Utíchli zbrane na bojiskách, ale

pre slovenských utečencov nenastal pokoj. Kremsmünster sa ocitol v americkej okupačnej zóne Rakúska. V chaotickom povojnovom období prebiehala honba na nacistov, fašistov, vojnových previnilcov a iných skutočných i domnelých nepriateľov víťazných mocností. Platila zásada „Beda premoženým!“ a k premoženým boli pripočítaní aj slovenskí utečenci. V júni 1945 prišli do Kremsmünstra agenti americkej spravodajskej služby (CIC) s menoslovom 15 slovenských utečencov a odvliekli ich do tzv. zaisťovacieho tábora v Peierbachu, odkiaľ ich neskôr premiestnili do Glasenbachu. Menoslov dodala Praha a nachádzal sa medzi nimi aj Ferdinand Mondok.

V amerických zaisťovacích táboroch („detentioncamps“) strávil o. Mondok dva roky. Jeho spoluväzeň, spisovateľ Konštantín Čulen, v svojich denníkoch opisuje, akou duchovnou posilou bol Mondok nielen pre Slovákov, ale pre všetkých zaistencov. Bol v tábore jediným kňazom a aj keď mu spočiatku odmietali dať povolenie konať bohoslužby, bol zdrojom a poskytovateľom útechy. Jeho prostredníctvom stovky nevercov a inovercov sa navrátilo do lona Cirkvi a uprostred tej ľudskej biedy našli svetlo viery. (K. Čulen, V amerických zaisťovacích táboroch, Martin 2008, s. 49 a 53). S oprávnenou hrdosťou nám hovoril: „Nech to neznie ako sebachvála, ale behom tých dvoch rokov som tam prijal do Cirkvi vyše 1200 odpadlíkov a inovercov rozličných národností, vzdelania a povolania, čo môžem dokázať certifikátmi od viacerých cirkevných vrchností.“

Na obyvateľov tábora osobitne zapôsobila Mondokova skromnosť a jeho úplné stotožnenie sa s ostatnými spoločníkmi v utrpení. Nielen že si nenárokoval na nijaké privilégiá, ale ich aj odmietal, keď mu vzhľadom na jeho postavenie niečo takého ponúkali. Dňa 3. septembra 1945 mu veliteľ tábora oznámil, že on nemusí nastupovať k dennému raportu. Mondok odpovedal, že kým čo len jeden zaistenec musí nastúpiť k raportu, on chce tam stáť vedľa neho. (K. Čulen, cit.d., s. 64).

V auguste 1947 bol z tábora prepustený. Celé dva roky bol pozbavený osobnej slobody. Ako mu nikto nepovedal, prečo ho zaistili a prečo ho tam držia, tak mu nikto nepovedal, prečo ho prepustili. A keď už bol ako-tak na slobode, jeho cesta viedla do Ríma, k svojmu priateľovi, niekdajšiemu vyslancovi Slovenskej republike pri Sv. Stolici, Karolovi Sidorovi.

V Taliansku, po krátkom oddychu, na radu a s pomocou K. Sidora, vstúpil do služieb Pápežskej sociálnej pomoci (PontificiaComissioneAssistenza). Jeho úlohou bolo navštevovať utečenecké strediská v strednom a južnom Taliansku, ktorých v tom čase bolo neúmerne mnoho. Žili a živorili v nich najmä utečenci z Balkánu a strednej Európy. O. Mondok im poskytoval duchovnú útechu a pomáhal praktickými radami. Počas Svätého roka 1950 z poverenia Sv. Stolice organizoval púte do Ríma. Každá taká výprava pozostávala z asi sto osôb z rozličných národností. Pútnici navštívili nielen štyri predpísané bazilika (Sv. Petra, Sv. Pavla za hradbami, Lateránska bazilika a Bazilika St. Maria Maggiore), ale aj iné posvätné a pamätné miesta v Ríme. Vrcholom pútí bývala štvrtková audiencia, kde pápež Pius XII. osobitne požehnal utečeneckú skupinu. Výdavky spojené s púťou hradila Sv. Stolica a katolícke charitatívne organizácie. Celkove o. Mondok zorganizoval 18 takýchto pútnických zájazdov.

Počas týchto aktivít sa zoznámil aj s rektorom Kanadského pápežského kolégia, msgr. Emilom Légerom. Keď bol msgr.Léger vymenovaný za biskupa do Montrealu, o. Mondok ho požiadal o prijatie do montréalskej diecézy. Msgr. Léger to ochotne prisľúbil a tak v jeseni 1950 sa pastoračným pôsobiskom o. Mondoka stáva Kanada. Do Montréalu prišiel 22. októbra 1950.

Jeho prvým pracoviskom bol Seminár Rodiny sv. apoštolov v Montréal North. Predstaveným seminára bol o. Eusebe H. Menard OFM, zakladateľ spoločnosti Rodina sv. Apoštolov (Société des Saints-Apôtres) a známa duchovná osobnosť katolíckej Kanady. O. Mondok však čoskoro zistil, že oveľa potrebnejšia a užitočnejšia je misionárska činnosť medzi prisťahovalcami z Európy, ktorí po vojne masovo prichádzali do Kanady. V tom čase ani početná slovenská emigrácia v Kanade nemala dosť kňazov, ktorí by mohli uspokojiť ich duchovné potreby. A tak sa stal putujúcim misionárom Slovákov roztratených po celom rozsiahlom území Kanady. Navštevoval všetky významnejšie miesta, kde žili Slováci, všade pobudol krátku dobu, krstil, sobášil, kázal, spovedal. Takto pôsobil 17 rokov a za ten čas niekoľkokrát precestoval celú Kanadu „od mora k moru“, od Atlantiku po Pacifik. Túto jeho činnosť ocenili nielen cirkevné úrady, ale aj ministerstvo emigrácie a dňa 23. februára 1973 mu minister Jean Bienvenu udelil diplom uznania, Certificat de Merit.

Ani počas tohto misijného putovania neprestával byť horliteľom katolíckej a národnej tlače. Kamkoľvek prišiel, všade šíril slovenské tlačené slovo - knihy a časopisy - tak usilovne, ako to robil kedysi na Slovensku.

V roku 1969 odchádza „na odpočinok“. Znamenalo to však iba toľko, že jeho dušpastierska činnosť nadobudla novú formu. Utiahol sa do kláštora Dcér sv. Františka (Les PetitesFillesde St. Francis) v Montréali, kde bol pôsobil ako duchovný tejto náboženskej komunity.

S pribúdaním rokov ubúdalo síl a aj naše styky sa stávali zriedkavejšie. V jednom z posledných listov, ktorý mi poslal v januári 1993, s nostalgiou píše, že po smrti Paľka Čarnogurského on je ostatným z poslancov, ktorí 14. marca 1939 sa jednohlasne vyslovili za samostatný slovenský štát... Nebol ním dlho. Zomrel pred 25 rokmi, 17. februára 1994.

Nech mu je ľahká zem jeho adoptovanej vlasti a večná česť jeho pamiatke!

FRANTIŠEK VNUK

Kapitoly z dejín katolíckej faleristiky a drobnej plastiky III.

Pamätný odznak košického orolského zletu z roku 1931

Viditeľnými spomienkami na kľúčové momenty spoločenského a spolkového života boli a ostávajú príležitostné pamätné odznaky, ktoré sú vďačnými objektmi zberateľských aktivít. Práve v prvej polovici dvadsiateho storočia dosiahla úroveň spracovania odznakov svoj vrchol, a to ako v oblasti esteticko-výtvarného, tak i z hľadiska remeselno-technologického. Do tvorby odznakov významnou mierou zasiahli viacerí talentovaní akademickí sochári a maliari, ktorí sú okrem tradičných medailí a plakiet aj autormi mnohých členských, čestných a pamätných príležitostných odznakov. Minulé storočie, predovšetkým však jeho prvú polovicu, tak môžeme právom označiť za éru odznakov, ktorých nosenie sa stalo nielen otázkou prestíže, či vonkajším vyjadrením ideového či ideologického presvedčenia, ale i jedným z prejavov spoločenskej kultúry a bezprostredným priblížením umenia a vyššej estetiky najširším vrstvám obyvateľstva. Nehovoriac o výchovnom aspekte a poslaní, keď sa vtedajšia slovenská krajinská, regionálna, lokálna heraldika i stavovská, politická a spolková symbolika dostávali do trvalého povedomia najširších vrstiev obyvateľstva.

Osobitnou skupinou katolíckych spolkových odznakov sú orolské príležitostné odznaky. Pri príležitosti krajského orolského zletu v Košiciach v roku 1931 bol vydaný hliníkový (patent 50288) pamätný odznak obdĺžnikového tvaru s vyklenutou hornou stranou (3,6 x 1,8 cm). Hlavným motívom sú postavy muža a ženy v orolských spolkových krojoch, podávajúcich si ruky. Medzi postavami je košický Dóm sv. Alžbety, nad ktorým je zobrazený letiaci orol. Na hornom a dolnom okraji odznaku je majuskulný nápis Krajský slet Orla v Košiciach 4. – 6. 7. 1931.

Najvýznamnejším katolíckym telovýchovným spolkom v období 1. ČSR bol Československý Orol (ČSO). Jeho košická miestna jednota bola založená 5. februára 1920 a za svoj hlavný a primárny cieľ si podľa Jozefa Joštiaka pri svojom zrode stanovila „vymaniť východné Slovensko z duševného rabstva podkopných a úkladných živlov a podmaniť si ho národnej, rýdzo slovenskej myšlienke“. Orolskú ideu priniesli do Košíc a jej hlavnými šíriteľmi a propagátormi na pôde tohto mesta sa stali miestni poštoví zamestnanci Dominik Juriš, Michal Ščasný, Štefan Andreáš a Anna Ďulová, ktorí boli od roku 1920 do založenia košickej orolskej jednoty členmi prešovského Orla. Vedúcou osobnosťou orolského hnutia v Košiciach sa stal hlavný župný lekár Dr. Anton Rubeš, ktorý bol od marca 1923 aj predsedom košickej organizácie Slovenskej ľudovej strany (SĽS). Pod jeho organizačno-ideovým vedením mala košická orolská jednota do leta 1922 už viac ako 300 členov, z ktorých bolo 190 dorastencov. Svoje spolkové miestnosti si košický Orol zriadil na Bethlenovej okružnej č. 24, kde sa v utorky a v piatky stretávalo členstvo a dorast na svojich pravidelných schôdzach. Okrem spoločenských, vojenských a pietnych podujatí, spomienkových akcií a manifestačných sprievodov košická Jednota ČSO organizovala aj vlastné cvičenia a verejné vystúpenia. Medzi tie najokázalejšie a najlepšie zorganizované zaiste patril aj krajský zlet Orla v Košiciach, ktorý sa uskutočnil v dňoch 4. – 6. júla 1931. Hlavný manifestačný program bol naplánovaný na deň sviatku sv. Cyrila a Metoda. Úvodným podujatím bola slávnostná orolská akadémia, zvolaná na 4. júla 1931 na 20.00 hod do priestorov Slovenského národného divadla v Košiciach. Akadémiu, na ktorej sa zúčastnili biskup J. Čársky, generál J. Šnejdárek, A. Hlinka a krajinský jednateľ Orla Andrej Marsina, otvoril slávnostný pochod Viliama Figuša Bystrého, ktorý zahral dychový orchester 32. pešieho pluku Gardského pod vedením svojho kapelníka npor. Václava Tomeša.

Okrem koncertných speváckych a hudobných vystúpení sa na akadémii predstavili ukážkami cvičení orolské skupiny z Trenčína a hostia z Moravy. Hlavný program zletu začal 5. júla 1931 nedeľnými slávnostnými bohoslužbami na Legionárskom námestí. Celebroval ich košický prelát – farár Barnabáš Tost a kazateľom bol J. Marsina. Súčasťou cirkevnej časti osláv bola posviacka pamätného vyrezávaného dreveného kríža z dielne rezbárskeho majstra Pavla Grešáka, autora viacerých oltárov v okolí Bardejova, ktorý bol starostom bardejovskej orolskej jednoty. Posviacku pod rozvinutými orolskými zástavami a práporami vykonal košický biskup J. Čársky. O manifestačnom charaktere tohto podujatia nám jeden z jeho priamych účastníkov zaznamenal nadšené svedectvo: „Velikánske námestie nestačilo pojať do sprievodu sa vyviňujúce masy ľudu a preto obsadené boli všetky bočné ulice, ale i pri tom vykonávať muselo usporiadateľstvo nadľudskú prácu, aby načas zoradilo do pochodu mohutné čaty jednotlivých skupín. Čelo slávnostného sprievodu tvorilo 204 roľníckych banderistov na koňoch v nádherne pestrom krojovaní. Viedli obce Barca, Olčváre (dnes Košické Olšany), Rozhanovce, Krásna, Nižná Myšľa, Ťahanovce, Budimír. Za nimi 86 ozdobených bicyklistov vpredu s alegorickou skupinou orolskejdrobotiny, symbolizujúcej hold slovenských detí Andrejovi Hlinkovi. Nasledovalo s reprezentantmi krojované orolstvo a tak jadro a pravý káder manifestácie, slovenský katolícky ľud východného Slovenska, Ababuj, Šariš a Zemplín poslal svojich 600 sedliackych žien v malebných pôvodných krojoch, takže pohľad na túto skupinu bol skutočne radostným. A tak pochodovalo za zvuku štyroch hudieb (orolskej, hasičskej, soľnohradskej /Solivar pri Prešove, pozn. V. K./ a bardejovskej) 10 000 odhodlaných, sebavedomých bojovníkov a harcovníčok v znamení hesla „Za Boha a národ“. Generalita orolskej verejnosti stála na schodoch mestského divadla na čele s biskupom Čárskym a Andrejom Hlinkom. Tisíce hláv obracalo sa akoby na tajný povel k nim a tak zdravilo svojich vodcov“. Po slávnostnom obede pokračoval program zletu cvičeniami (prostné, na bradlách, na hrazde) a pretekmi družstiev všetkých kategórií. Na tomto cvičení prehovoril k prítomným Andrej Hlinka. Posledný deň zletu boli usporiadané spoločné oroské výlety do Jasova a do Herlian.

VOJTECH KÁRPÁTY

JOZEF PAUER

O vojnových procesoch prítomnosti

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

II

Každý deň sa dejú strašné veci. Pýtam sa preto, či nikto z vás to zlo neľutuje, nepýta sa: Čo som to vykonal?... Beda vám, ktorí svedomite platíte dane, a vzdávate sa nádeje, spravodlivosti aj súcitu.
(R. Andò, Spovede)

Nech sú historické, ekonomické či geopolitické faktory akokoľvek významné, nenapomáhajú pochopiť správanie ľudí v hrozivých vojnových udalostiach, ak v nich nerozpoznáme inkarnovanú prítomnosť extrémne intenzívnych emócií (afektov, nálad) nenávisti. No odkiaľ prichádza, kde pramení táto nenávisť? Bolo by omylom vidieť jej korene v dajakom vrodenom ľudskom sklone k násiliu. „Téza, že príčinou vojny je vrodená ľudská deštruktívnosť, sa musí zdať absurdná každému, kto má hoci aj nepatrné dejepisné vedomosti. Babylončania, Gréci a všetci štátnici až po naše časy plánovali svoje vojny z dôvodov, ktoré považovali za veľmi realistické. ... Vojna mala veľa motívov: pôda, ktorú chceli obrobiť, bohatstvo, otroci, suroviny, trhy, expanzia – a obrana. V určitej situácii sa medzi príčinami vojny objavila túžba po pomste alebo ničivá vášeň niektorého kmeňa, ale také prípady nie sú typické. Názor, že k vojne vedie ľudská agresia, je nielen nerealistický, ale priam škodlivý. Odvádza pozornosť od skutočných príčin a oslabuje odpor proti nim.“ (Fromm 1997, 211) Takže stále sa mi navracia otázka prepojenia týchto tendencií ľudskej duše s niektorými sociálnymi procesmi, ktoré vedú k vojne. Nepýtam sa teda na príčiny vojny, ale na špecificky ľudské faktory, ktoré ju umožňujú. Pretože „konflikty a vojny neprebiehajú na biologickej úrovni prežitia a boja o existenciu. Sú stretnutím medzi ideológiami či symbolickými svetmi. Ešte presnejšie, sú výsledkom magicky hypostazujúcich slov ako nacionalizmus, slobodné podnikanie, dogma viery a iné, ktoré z určitých aspektov veľmi dobre vyjadrujú realitu, ale sú úplne nerealistické v inej situácii na základe známeho a zhubného procesu zvecnenia pojmov“ (Bertalanffy 1972, 63). Práve táto výhradne ľudská schopnosť vytvárať symbolické svety myslenia, jazyka a sociálneho správania sa môže stať základom tých najnebezpečnejších a zhubných foriem agresivity.

Spoločnosť, v širšom kontexte, utvárajú skupiny ľudí, ktoré sú vymedzené ako jeden integrovaný inštitucionálny celok prostredníctvom sociálnej symboliky. Sociálna inštitúcia ako symbol, ktorý spája. (Grécke symballein (opak diaballein) znamená skladať, dávať dokopy, spájať. To, čo je spojené, je symbolom). Práve pomocou nej sa jednotlivci včleňujú do spoločnosti. No súbežne s tým prebieha proces sociálnej „produkcie“ jednotlivcov. Prvá vec, ktorá sa človeku v živote zjaví, je druhý človek. Človek sa nerodí medzi kameňmi, kvetmi ani zvieratami, rodí sa do rodiny, do tej zázračnej ľudskej inštitúcie, ktorá neexistuje nikdy v izolácii, ale vo večnej existenciálnej súvislosti so svetom. Ľudia sú prvá vec, s ktorou sa človek vo svete stretne. Svet, v ktorom má žiť, je svetom zloženým z ľudí. V živote človeka teda ľudský svet predchádza stretnutiu s kameňom, kvetom, zvieraťom. Všetky ostatné vrstvy sveta vidíme cez záclonu sveta, do ktorého sme sa narodili a v ktorom žijeme v neprerušiteľnej existenciálnej spätosti s ním. A keďže v tomto svete okolo nás ľudia predovšetkým spolu, medzi sebou i s nami rozprávajú, vštepujú nám zároveň svoje názory a myšlienky o všetkých veciach nášho sveta, ktorý vidíme cez tieto prijímané (osvojované, nanucované) názory. Práve tieto názory iných o nás nám nedovoľujú zotrvať bez rozpakov v pokojnom splývaní so svetom, v stratenosti medzi vecami, v existovaní mimo seba. Takto energetizovaní sa uťahujeme do seba, aby sme si utvárali svoje názory o veciach a ľuďoch, aby sme tvorili idey o nich a projektovali možné spôsoby ich ovládnutia alebo spolupráce s nimi a aby sme napokon opäť vošli do sveta a konali v ňom podľa svojho plánu.

No vo všetkých týchto štádiách pôsobí spoločnosť, ktorá musí „ukuť“ surový materiál duše človeka, tejto bytosti s darom reči tak, aby sa táto bytosť naučila jazyk, aby uznávala existenciu iných ľudí, aby sa nesprávala akoby bola centrom sveta a ostatní ľudia boli iba čírymi vecami, predmetmi jej túžob, ale aby žila v súlade so zákonmi, normami a hodnotami tejto spoločnosti. Počas tohto dlhého a bolestivého socializačného procesu sa človek chtiac-nechtiac, vlastne nechtiac a nevedomky vzdáva svojich najhlbších pudov a túžob. Nikdy sa ich nevzdá úplne, veď neprestáva snívať o prekročení niektorých sociálnych noriem a neraz ich aj poruší. No vo svojom reálnom správaní ich opúšťa. A aby sa ich naozaj zriekol, spoločnosť mu za ne musí ponúknuť náhrady. Ako takéto náhrady slúžia predovšetkým systémy sociálnych významov, mytológie, náboženstvá, ideológie alebo ešte inak vyjadrené, sociálne symboly: obec, štát, občan, transformácia, globalizácia, budovanie socializmu, budovanie kapitalizmu, budovanie globálneho blahobytu, ríša slobody, ríša zla, rovnosť, bratstvo, solidarita, my, oni a tak ďalej. Takisto mu poskytne sociálnu identitu, do ktorej sa môže „obliecť“, rolu či roly, ktoré má hrať. A človek ich hrá, či skôr nehrá, on verí, že je dobrý zamestnanec, verejný činiteľ, učiteľ, manželka, manžel, výtržník, deviant, celebrita, utečenec, športovec či futbalový fanúšik. Všetky tie role, s ktorými sa človek potrebuje identifikovať, pretože bez nich by nedokázal vedie ľahko k anomáliám súčasného individualizmu). A hoci obsah inštitúcie my je premenlivý a náhodný, potreba vzťahovať sa k nej takou určite nie je. Tento vzťah či systém vzťahov, tak v zmysle idey, ako aj v zmysle konkrétnej obce, možno charakterizovať ako bytie pre seba. Spoločnosť nie je živou bytosťou, nie je organizmom, nie je dušou. Je bytím pre seba. Vytvára svoj vlastný svet s osobitou senzitivitou a smerovaním. Bráni sa tým, že ochraňuje túto špecifickú povahu svojho bytia, svoj svet. Má svoje hranice, nielen geografické, ale predovšetkým imaginárne. Práve tie rozhodujú o tom, či sa idey, predstavy a typy správania prichádzajúce zvonka transformujú, interiorizujú, odvrhnú alebo v krajnom prípade sa ukážu ako smrteľné pre danú inštitúciu. Spoločnosť má svoje zámery a inštinkty, ktoré pracujú na jej zachovaní. Zmyslom idey zachovania spoločnosti je udržiavanie jej inštitúcií, ako aj celej superinštitúcie spoločnosti. Idea zachovania celku spoločnosti je neporovnateľne dôležitejšia ako pojem zachovania jednotlivcov, ktorí v nej žijú.

Prostredníctvom inštitúcií spoločnosť koordinuje aktivity ľudí a rôznych ľudských skupín v nej. František Novosád identifikuje „päť základných prostriedkov koordinácie ľudských činností. Sú to: empatia, hodnoty, moc, výmena, zmluvy“ (Novosád 2013, 171). Všetky tieto formy vo svojom vzájomnom pôsobení, dynamizované predstavivosťou, „majú schopnosť rozširovať ′my′, ku ktorému sa hlásime“ (tamtiež, 174), prispievať k interpretácii i sebachápaniu jednotlivcov a inštitúcií, udržiavať ich v jednote a pracovať na ich ochrane a zachovaní. To všetko však stále nestačí na vysvetlenie pretrvávajúceho výskytu vojny. Sebazáchova by azda mohla čiastočne vysvetliť, prečo sa spoločnosti bránia, ale nevysvetlí, prečo na ne iné spoločnosti zaútočia. Vo väčšine prípadov vlastne ani nevieme, kto zaútočil a kto sa bráni. Už Thukydides vo svojom výklade peloponézskej vojny hovoril, že určite ju začala Sparta, ale len preto, že sa cítila ohrozená permanentnou expanziou Atén. Podobná špirála sa črtá aj v prípade prvej svetovej vojny, ako aj v peripetiách studenej vojny. Pri všetkých týchto a podobných udalostiach nastáva situácia, v ktorej jeden z protivníkov pripisuje expanzionistický motív tomu druhému („on to začal“), a súčasne druhá strana dáva na známosť rozhodnú pripravenosť odolať útokom. Takže „útok“ a „obrana“ sú na jednej i na druhej strane. Niektoré vojny sa vedú preto, že jedna spoločnosť či štát bojuje za obranu svojich životne dôležitých výtvorov a tá druhá jej to nedokáže tolerovať. Avšak vo väčšine prípadov nešlo o prosté zachovanie jednej z bojujúcich strán, ale o úplne iné záujmy.

Aj v tých najvzdialenejších dejinách nachádzame spoločnosti, ktoré sa vzájomne podozrievajú, ktoré súperia a ktoré sa zastrájajú zaútočiť. Nachádzame tu teda svet, v ktorom je vojna jednou z jeho podstatných charakteristík. Dialektika útoku a obrany býva v určitých obdobiach, nie však pravidelne, obmieňaná aj inými činiteľmi. Mezopotámske mestské štáty a kráľovstvá bojovali medzi sebou, expandovali a napokon sa zrútili alebo boli dobyté cudzincami. Podobný osud stihol Egypt v období faraónov. A potom prišli Médovia s Peržanmi a založili veľkú a mocnú ríšu. Ani jej nezmernosť im však nebola dosť nezmerná, a tak pod vedením kráľa Kambýsa zaútočili na Egypt. Prečo na Egypt? Hérodotos hovorí, že Kambýsés bol šialený (Hérodotos 1972, 181), no nehovorí to o Dareiovi, ktorý viedol vojnové výpravy Peržanov proti Skýtom a neskôr proti Grékom. Čo viedlo Dareia k tomu, aby expandoval smerom na západ? Napokon sa mu to vypomstilo. A Gréci? Sotva zvíťazili nad Peržanmi, začali viesť medzi sebou vojny, ktoré trvali stopäťdesiat rokov. Nasleduje vyše desať rokov Alexandra Veľkého, po ňom štyridsať rokov vzájomných bojov diadochov, a ďalej Rimania s ich Impériom... A ešte ďalej Byzantská ríša... A je tu 7. storočie po Kristovi, a v ňom zvláštny úkaz – expanzia islamu.

Došlo tu k nebývalej explózii, no nielen náboženskej, ale aj k vojnovej, ktorá viedla ku konverzii a kolonizácii dobytých národov. Ani dnes, a najmä dnes by sme nemali zabúdať, že v 6. storočí ešte neboli Arabi v Egypte ani v severnej Afrike alebo v Mezopotámii či dokonca v Palestíne a Sýrii. No do polovice 8. storočia boli všetky tieto územia islamizované a poarabčené. Aké sú príčiny? Ekonomické? Mocenské? Nie? Prevažne išlo o „šírenie Prorokovej viery“. Teda o presadenie novej spoločenskej inštitúcie založenej na novom náboženstve, ktoré transformovalo kmeňové usporiadanie arabskej spoločnosti a vznietilo v nej dobyvateľskú útočnosť (moslimovia však hovoria o božom poslaní). Vytrvalo to zopár storočí a napokon v 10. storočí zvoľna ustúpilo. Obrovské arabsko-islamské impérium sa rozsypalo, stalo sa obeťou vlastných vnútorných škriepok a rozporov. No Byzantínci nezabudli a stále pociťovali právo na územia, ktoré ešte pred pár storočiami patrili im. Desaťročia za desaťročiami ubiehali v konfliktoch na východnej hranici Byzancie. Napokon ku koncu 11. storočia sa na Západe objavujú pápeži, mnísi, šľachtici, rytieri, ktorí ohlasujú potrebu oslobodiť posvätné miesta kresťanov. Začali krížové výpravy. (Medzičasom Turci vystriedali Arabov, ktorých si podrobili.) Na nasledujúcich deväť storočí sa Stredozemné more a Balkán stali premenlivými hranicami vojen medzi kresťanstvom a islamom. Čoskoro tieto vojny prestali mať čisto náboženský charakter, a zároveň sa tento ich charakter začal zneužívať na mocenské a ekonomické ciele. Svedčí o tom aliancia Františka I. s Turkami, neskôr, za Ľudovíta XIV., opäť aktívna spolupráca Francúzov s Turkami a do tretice účasť Francúzska a Británie v koalícii s Osmanskou ríšou v Krymskej vojne. No zahanbujúcou skutočnosťou je nepriama i priama podpora tureckej expanzie protestantmi, ktorým sa mohamedáni javili ako užitočný nástroj na likvidáciu nenávidenej katolíckej cirkvi a rovnako nenávidených, a takisto katolíckych Habsburgovcov. A tak ďalej.

Analogická bola situácia v Juhoslávii v deväťdesiatych rokoch 20. storočia. Srbi hovorili, že bez Kosova Srbsko už nie je Srbskom a že bosnianski moslimovia do „našej krajiny“ nepatria. Kosovo je naozaj historickým rodiskom Srbov, no v danej dobe už údajnú väčšinu jeho osídlenia tvoria albánski moslimovia. Bez ohľadu na to, Srbi tu boli dávno predtým. Počas dlhých vojnových storočí si každá spoločnosť vytvorila svoje my a v súlade s týmto my videla aj svoje dejiny. Zväčša dejiny imaginárne, niekedy fiktívne a vyfabrikované, v ktorých výklade sa vynecháva všetko, čo by mohlo urážať predstavy národa o sebe. Víťazstvá sú vychvaľované, porážky minimalizované a pripisované rôznym zradám a nešťastným náhodám. V Juhoslávii sa ukázal priamo v akcii tento historický argument: Boli sme tu predtým, tak máme právo byť tu aj teraz a navždy; sme praví vlastníci tejto krajiny. A kryptokratické elity to využili na rozpútanie vojny. A zároveň pripravili situáciu pre plánovanú islamizáciu Európy. A pomyslí ešte tak na Palestínu a Izrael. A tak ďalej.

Historická argumentácia môže celkom ľahko vyústiť do vojny. Z týchto slepých uličiek by nás teoreticky mohol vyviesť princíp uplatnenia vôle spoločnosti, ktorá v danom čase obýva dané územie. Ak by sa však tento princíp mal

aplikovať, bolo by treba akceptovať hranice v aktuálnom stave, tak, ako sú. A mocnosti by museli rešpektovať takto vyjadrenú vôľu ľudu.

Za týmto „opakujúcim sa“ chodom dejín sa skrýva pôsobenie kolektívnej pamäti, jednej z hlavných dimenzií, ktoré formujú spoločnosť. Táto pamäť je však selektívna a do veľkej miery arbitrárna. A ak je veľmi ťažké potvrdiť historické fakty, tak neporovnateľne náročnejšie je prisúdiť im ich význam. „Spoločné hodnoty vyjadrené v mytológii, náboženstve, ideológiách majú schopnosť rozširovať my, ku ktorému sa hlásime.“ (Novosád 2013, 174) Imaginárna pamäť zakladá kolektívnu identitu podobne ako konštruktívna, zámerná pamäť je konštituentom osobnej identity. Kolektívna pamäť má v každej spoločnosti rôzne podoby, počnúc mýtmi o pôvode, legendami o hrdinoch, zakladateľoch a končiac napríklad národným štátom, špecifickým, autentickým výtvorom modernej Európy, ktorý sa stal jedným z ústredných symbolov moderného západného sveta. A hoci aj tento symbol, táto inštitúcia slúžila posledných päť storočí predovšetkým štátnej administratíve a cieľom oligarchie – vďaka nej získala oligarchia obrovskú moc v časti sveta, ktorú označujeme ako Západ, a nielen v nej – napriek tomu táto štátna forma kládla rad obmedzení mocenským nárokom oligarchie. Od prvej svetovej vojny sa národný štát vo svojej klasickej podobe stal prekážkou na ceste oligarchie za neobmedzenou mocou.

Mier zo Saint-Germain, závery z Versailles, body Wilsonovej politiky viedli k vzniku nových štátov, ktoré už nedbali na svoje tradície, často podliehali boľševickej propagande a stratili akékoľvek dejinotvorné pozície. Zároveň sa zlikvidoval zásadný politický vplyv klasických veľmocí v Európe. Začali sa objavovať viac či menej rozpracované koncepcie zjednotenej Európy, ktorá sa mala stať kontinentom podriadeným svetovej vláde (napríklad PaneurópaCoudenhove-Kalergiho a Briandova európska konfederácia).

Objednávatelia a architekti projektov zjednotenej Európy používali na ich realizáciu v desaťročiach po prvej svetovej vojne veľmocenské záujmy Sovietskeho zväzu a USA. Finančná oligarchia usilovala o rozklad koloniálneho systému európskych mocností, aby tak mohla spustiť realizáciu svojich okupačných plánov v krajinách Afriky, Ázie a Latinskej Ameriky. A hoci týmito plánmi na krátky čas otriaslo Nemecko s jeho národnou socialistickou „revolúciou“, vzápätí aj tento „tigrí“ štát dostala oligarchia pod kontrolu a v konečnom dôsledku sa stal experimentom v jej réžii a poslúžil jej plánom. Po skončení vojny sa veľmi rýchlo realizovalo nové rozdelenie a rozparcelovanie Európy medzi mocnosti. Táto okupácia Európy sprevádzaná štyrmi desaťročiami studenej vojny sa v r. 1989 skončila veľmi silným, emocionálne nabitým symbolom – rozobratím berlínskeho múru. Po tomto impozantnom predstavení sa okamžite pristúpilo k tvorbe nového usporiadania Európy, ktoré ešte účinnejšie podriadi Európu ako celok moci finančnej oligarchie. Po dvadsiatich piatich rokoch sa ukazuje, že pokus s mechanickým zjednotením založený na politickej účelnosti, právnej a mocenskej technike krachuje. Tento poriadok je konštruovaný podľa záujmov a cieľov moci finančnej oligarchie (presadzovanej najmä časťou elít Francúzska a EÚ, Veľkej Británie a USA) a momentálne vyústil do riadeného chaosu „migračnej krízy“ a takisto riadeného, hoci z vôle ľudu (tú majú globalistické riadiace špičky vždy dobre vopred prečítanú) uskutočneného odchodu Veľkej Británie z EÚ.

Právna mašinéria transformácie Európy na politicky integrovaný superštát sa možno formálne aj podarila, no táto integrácia sa ukazuje ako falošná. Nepodarilo sa vytvoriť autentické väzby – mravné ani právne – medzi „únijnou“ mocou a „európskym ľudom“, nepodarilo sa spojiťnárody Európy, bola im nanútená únia, zväz, o ktorom rozhoduje „partia“ nevolených komisárov. A s tým sa žiadny európsky národ, žiadny Európan v konečnom dôsledku nemôže, a pokiaľ zostane Európanom a slobodnou osobou ani nedokáže stotožniť. Naopak, skôr alebo neskôr začne revoltovať. Únia totiž nemá svoj ľud, ktorý by bol pripravený svojmu štátu podriadiť sa dobrovoľne, ak treba, prinášať aj obete. Nie, z Európskej únie sa vykľul obludný stroj bez ducha, nový Leviatan, ktorý sa po rozpoznaní faktu, že nemá svojich otrokov, rozhodol pristúpiť k „výmene ľudu“. Spustil operáciu „Migračná kríza“, ktorá je len prvou etapou výmeny Európana za „nového“ človeka. (Uskutoční sa Coudenhove-Kalergiho chorá vízia a nahradí napokon európsku rozmanitosť národov „euroázijská negroidná rasa budúcnosti“ ovládaná „elitnou rasou vodcov“? (Coudenhove-Kalergi 1925, 23))

Stále zjavnejšie sa ukazuje, že súčasné európske vlády („na čele“ s bruselskou administratívou) sú iba zastupiteľskými orgánmi globalistických inštitúcií globálnej plutokratickej moci, ktorá sleduje svoj hlavný cieľ, nastolenie svojej svetovlády. Prirodzenou prekážkou na takejto ceste sú národné štáty a ľud, ktorý sa s národnou štátnou formou identifikuje. Preto je potrebné „transformovať“ (t.j. zrušiť) štáty, rozložiť národy, masovým miešaním pohlaví, rás, etník, národov, náboženstiev, kultúr vytvoriť „nový typ“ človeka, človeka duchovne prázdneho, bez životnej sily, bez rozumu, bez svedomia, bez zodpovednosti, bez nádeje, vnútorne zmäteného, bez viery, neschopného vernosti, ktorý nedokáže bojovať ani sa brániť, ktorý bude „schopný“ byť poddaný (oddaný) tejto svetovej moci bohov oligarchického Olympu. Bez takéhoto ovládnutia človeka všetky svetovládne plány zlyhávajú. Keď však moc lokajov plutokracie ovládne mravnú a duchovnú dimenziu života ľudí, nastane situácia, v ktorej bude možné uskutočniť sen či plán finančnej oligarchie o svetovej vláde. Vtedy človek stratí svoju ľudskosť, ľudskú povahu svojej existencie. A nerozpozná to.

Realizácia takéhoto projektu je však napokon vždy odsúdená na stroskotanie. Ako každá stavba Babylonskej veže. Oligarchia koná v zajatí (baconovsko-descartovsko-marxovskej) predstavy o človeku jednak ako o mechanizme alebo hmyze, a jednak ako o pánovi, majiteľovi a vládcovi sveta. Ale človek, bytostne, nie je a nemôže byť hmyzom ani strojom a už vôbec nemôže byť pánom sveta, vlastníkom jeho bytia, jeho pravdy. A ak sa o takéto „panstvo“ a „vlastníctvo“ bude usilovať, potom sa mu svet rozsype v rukách v tom istom okamihu, v ktorom s týmto cieľom na neho siahne. Údelom človeka nie je byť pánom a vlastníkom, ani otrokom a vlastníctvom, údelom človeka je život v komplikovane štruktúrovanom, vždy konkrétnom vzťahu k svetu a so svetom.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

(Pokračovanie zo 4. strany)

Februárové víťazstvo...

DNES HOVORÍ HISTÓRIA

Podľa historika pofebruárového vývoja našej kultúry “odpadá celý rad prekážok, pretože porazená reakcia sa vzdialila z politického javiska a prestala mať otvorený vplyv na charakter našej kultúry”. Pod reakciou noví, teraz už výlučne komunistickí vládcovia rozumeli predstaviteľov demokratických strán, ktorých komunistická agresivita (napriek ich parlamentnej väčšine) v dôsledku nerozhodnosti a slabosti jednak Beneša a jednak demokratov samých jednoducho vyhodila zo sedla. Ľudoví demokrati zabudli, že za slobodu a pravú demokraciu sa musí aj bojovať. Rozhodujúcim činiteľom tu bol Stalinov tlak, ktorý chcel mať krajinu, priamo hraničiacu so západným demokratickým svetom pevne v rukách. Nestačila komunistická vláda v Prahe, hoci Husák už na jeseň 1947 (pod rúškom boja proti “protištátnemu sprisahaniu na Slovensku”) chcel uskutočniť politický puč a odovzdať moc do rúk komunistickej strany. Tento prevrat sa napriek podpore aj českých nekomunistických strán na Slovensku síce nepodaril, ale každému mysliacemu človeku už mohol ukázať jasné komunistické zámery.

Dnes vieme, že Husák si už vtedy chcel ratovať vlastnú hlavu, lebo od stretnutia s Gottwaldom v Moskve a v Košiciach videl, že kritika za neúspech SNP padne na jeho hlavu. Gottwald i Beneš potrebovali pred svetom “úspešnú slovenskú akciu za obnovu Československa”, a nie “porazené povstanie” bez masovej účasti obyvateľstva, to jest katolíkov, čiže ľudákov. Čo sa im nepodarilo vojenskou akciou (roku 1944), to teraz (roku 1947) chceli nahradiť politickou akciou. Lenže ani tá nebola úspešná, hoci rozložila a zastrašila Demokratickú stranu, lebo Gottwald vo februári 1948 v Prahe proti Benešovi a jeho demokratickým spojencom zmobilizoval robotnícke milície, ktoré na Václavskom námestí 25. februára 1948 rozhodli o prevzatí politickej moci v štáte “na základe požiadaviek ľudových más”. Potom už začali “úradovať” akčné výbory, čo mnohým ľuďom znalým dejín pripomínalo nielen parížsku revolúciu roku 1789, ale aj boľševickú revolúciu v Rusku roku 1917.

Februárové víťazstvo (1948) nastolilo na 40 rokov komunistickú vládu v Česko-Slovensku. Medzitým boli malé i veľké politické “odmäky” (1956, 1968 a 1989), ale komunizmus v stalinskej forme (najmä v 50. rokoch) a v Dubčekovej forme (v roku 1968 až do 21. augusta) a aj v “zamatovej” (nežnej) forme (roku 1989) tu vládol stále. Bola to dlhá éra jednej politickej i ideologickej totality, ktorá znamenala v celej spoločnosti nielen veľké obete fyzické a materiálne, ale aj veľké straty duchovné (v kultúre i v politickom myslení), ktoré v nejednom ohľade pretrvávajú dosiaľ. Na jednej strane nemôžeme nespomenúť zglajchšaltovanie kultúry, vytváranie celoštátnych zväzov, politické procesy, ťaženie proti slovenskému “buržoáznemu nacionalizmu”, početné politické popravy a perzekúcie, likvidáciu reholí, väznenia biskupov, brutálnu kolektivizáciu, na druhej strane musíme priznať stavbu kultúrnych domov, výstavbu školstva, priemyslu, diaľnic, miest a obcí, čiže rozvoj materiálnej kultúry, a na neposlednom mieste aj rozvoj a posilnenie slovenského politického vedomia, ktoré po zdecimovaní kompetencií slovenských vládnych a zákonodarných orgánov viedlo najprv k československej federácii (1968) a nakoniec k štátnej samostatnosti (1993).

ZMYSEL SOCIALISTICKÉHO HUMANIZMU

Zmysel slovenského socialistického humanizmu musíme chápať z hľadiska doby, z hľadiska úlohy, ktorú komunistickí literárni a umeleckí tvorcovia preberali na seba (aj keď nepoznali politické, a najmä medzinárodné súvislosti), a musíme ho hodnotiť pozitívne, aj keď v ňom bola už tendencia prispôsobovať sa novej politickej moci. Vieme, že nakoniec ich humanistické (aj keď kompromisné) hľadiská boli potlačené, že ich autori boli odvrhnutí (niektorí až kruto perzekvovaní) a na ich miesto si nová moc vybrala servilnú garnitúru ľudí, ktorých už poznačil “démon súhlasu”. Nemožno za všetko, čo sa stalo, zvaľovať vinu len na tlak moci stalinského komunizmu (aj keď bol dominantný), ale treba priznať, že značná časť viny padá aj na hlavy ochotných slovenských kariéristov a prisluhovačov. Vieme, ako sa menili ich profily vo vývoji času a sveta (stačí spomenúť len Tatarku, Špitzera, Plávku, Gosiorovského a mohli by sme uviesť tucty iných), ale humanizmus aj so svojím skrytým demokratizmom a tradičným slovenským konsenzom zostával a zostáva v platnosti dosiaľ.

Bol to práve tento humanistický trend, ktorý vyvolal novú líniu Kultúrneho života, ktorá viedla k Dubčekovej jari, k štvrtému zjazdu spisovateľov, ku kritickému aktívu slovenských spisovateľov-komunistov, k tvrdému odporu voči okupácii a “normalizácii” a napokon voči celému neostalinizmu v našom priestore a k politickým reformám aj v rovine štátoprávnej. Duch Kultúrneho života rozhýbal celý národ. Literatúra, ako aj filmové a výtvarné umenie začali ovplyvňovať život a zmýšľanie ľudí. Vtedy ešte nik nevedel, aká bude budúcnosť komunistického socializmu, ale každý už mohol predpokladať, že na tejto budúcnosti bude aj naša pečať. Preto zásah pražskej moci do Hirnerovej prípravy Encyklopédie Slovenska narazil na tvrdý odpor, išlo predsa o ducha a charakter národa. Ešte šťastie, že pod tlakom marxistickej ideológie sa nemenili aj príroda a počasie.

Slovenský kultúrny svet chcel prejsť do socializmu cestou humanizmu, ktorý zodpovedá slovenskej historickej tradícii i slovenskej mentalite. Tak to aspoň vyzeralo na Slovensku po prvých politicko-justičných otrasoch v rokoch 1945 - 1948, po retribúcii (s jej brutálnymi metódami najmä v Česku) a po prvých náznakoch nedôvery v stabilitu česko-slovenských národných a politických vzťahov. Revolúcia totalitných systémov a ideológií pozná však len jeden cieľ: moc. Tvrdú, bezohľadnú, krutú a brutálnu moc, pred ktorou musí kapitulovať všetko: zákon i právo, jednotlivec (ako človek) i celá spoločnosť (ako masa otrokov). Tak nastúpil v 20. storočí k moci v Rusku komunizmus a v Nemecku nacizmus (a v Taliansku i Španielsku jeho odrody fašizmu). Všetko toto zasiahlo aj krajiny v strednej a východnej Európy a následky (tejto politickej i ideologickej totality a jej metód) pociťujeme dosiaľ. Po porážke a zlyhaní totalitných diktatúr musíme konštatovať, že zlyhali aj ich revolúcie. A tak po komunistickej a nacistickej revolúcii stredovýchodná Európa (celá oblasť postkomunistických krajín) ešte len čaká na svoju pravú ľudskú, demokratickú a sociálne spravodlivú kultúrnu revolúciu. Možno to potrvá ešte dlho a možno túto revolúciu uskutočnia bývalí komunisti už na základe pravdivého poznania chýb a zločinov komunizmu (stačí spomenúť Chruščovov prejav z roku 1956 a Solženicynovo odhalenie krutostí stalinského komunizmu). Táto revolúcia určite príde, lebo si ju vynúti zákon ľudských potrieb, logická nutnosť dejín, ktorú nik nepotlačí.

Aj keď hovoríme, že marxistický komunizmus sa v Európe a vo svete „prežil“, predsa jeho duch poznačil zmýšľanie generácií. A to je to, čo pretrváva a vyvoláva kritiku a odpor. V krútňave dejín prichádzajú revolúcie neočakávane, akoby z vôle zákona zeme. Pookupačná “konsolidačná propaganda” nevedela zastrašiť odporcov tohto zločinu, a revolúcia múdrych hláv takisto potrebuje svoj čas pravdy. Ale určite príde ako nový vek slovenskej ľudskosti, bez ktorej spoločnosť nemôže blahodarne žiť. Verím, že slovenská kultúrnosť nevymrela.

IMRICH KRUŽLIAK

KULTÚRA
Dvojtýždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o..
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *Teodor Križka* – Cena jedného čísla je 1.60 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrosso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronicklej adrese: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciame. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk –
ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Jozef M. Rydlo

Zápisník 1989 (2)

OSEMDESIATDEVÄŤ PERCENT VOLIČOV ZA JEĽCINA

Predseda volebnej komisie Igor Orlov sa tvári nezúčastnene ako ten, kto má byť nad vecou. Vstupuje do veľkej bielej siene plnej lustrov v mestskom dome.

„Oznamujem vám výsledky hlasovania národného obvodu v Moskve. Jeľcin, Boris Nikolajevič získal 5 118 745 hlasov. Brakov, Jevgenij Gregoro-vič získal 392 633 hlasov. Preto vyhlasujem Borisa NikolajevičaJeľcina za náležite zvoleného do Zhromaždenia ľudových zástupcov za národno-oblastný dištrikt Moskva.“ Z tichej siene sa táto novinka šíri do Gorkého ulice, kde sídli Mestský úrad a kde mi-nulý týždeň dvakrát manifestovali tisíce demonštrantov proti byrokratickej moci a v prospech konkurujúceho kandidáta. V tejto chvíli sa tam zdržuje len pár desiatok ľudí. Ale keď sa dozvedajú túto novinku, ktorú im prináša zadýchaný aktivista, vybuchnú do nespútanej radosti. Ľudia sa na chodníku objímajú a skandujú Jeľcinove meno. Potupná porážka nedoľahla len na Brakova, ktorý sa voľky-nevoľky stal kandidátom-symbolom systému, ale v oblastnom volebnom obvode prehral aj moskovský starosta Valerij Sajkin. Ten sa radšej zabarikádoval vo svojom obliehanom paláci, ako by mal diskutovať s masami.

Včera bola v meste zima, fúkal vietor a pršalo. Drsnosť klimatických podmienok kontrastovala s horúcim nadšením tejto politickej jari v Moskve, kde ľud porazil nastolenú moc. Ústredný výbor a jeho denníky robili všetko preto, aby Jeľcina skompromitovali: osemdesiatdeväť percent moskovských voličov skompromitovalo výbor aj denníky. Bude teraz veľmi zložité obhajovať tvrdenie, že práve strana, ktorá vylúčila Jeľcina zo svojej veľrady, reprezentuje ľud a Jeľcin zase protisocialistických extrémistov.

Niekoľko stovák metrov za Mestským úradom sa nachádza hlavný stan volebnej kampane rebelantského kandidáta. Aj tu vládne radosť a nadšenie: „Vyhrali sme, vyhrali!“, volajú ľudia. Všetci vedeli, že Jeľcin vyhrá, lebo predtým, ako Orlov vyhlásil výsledky, dvadsaťpäť západných denníkov zorganizovalo informačný prieskum medzi dvoma tisíckami voličov v dvadsiatich z dvadsiatich šiestich volebných obvodov v Moskve. Jeľcin viedol s 80 percentami hlasov. Krátko pred ukončením spočítavania hlasov vedúci Jeľcinovej kampane ohlásili víťazstvo na celej čiare (deväť hlasov k jednému). Predsa však to skandovanie vety „vyhrali sme“ bolo výkrikom plným údivu: ľudové hlasovanie prvýkrát porazilo byrokratický systém, očierňujúcu kampaň Ústredného výboru a predovšetkým strach. Včera sa dali ospravedlniť aj bláznivé výstrelky, aké sa diali na ministerstve stavebníctva, kde Jeľcin zastával funkciu námestníka ministra; keď sa teraz stal poslancom, podľa zákona musí podať demisiu. Keď novina o víťazstve prenikla až tam, niekoľko desiatok zamestnancov sa začalo od radosti preháňať po chodbách a s celou silou sa búchať po chrbte.

Teraz je však potrebné organizovať budúcnosť. Za dva týždne bude nutné pristúpiť k užšej voľbe v obvodoch, kde žiaden z kandidátov nezískal absolútnu väčšinu (v Moskve sa to týka ôsmich z dvadsiatich šiestich obvodov). Aj „verejné organizácie“, ako napríklad Akadémia vied a iné, sa budú musieť vysloviť kosemnástim neobsadeným mandátom. Je možné, že nový parlament bude zvolaný až po mesiaci máji. Okrem poníženia, ktoré utrpeli Brakov, moskovský starosta a predseda strany v Leningrade, ktorého voliči nechali prepadnúť, prevažná časť byrokratov prešla volebným kolbišťom. Je však stále jasnejšie, že Jeľcin bude schopný zostaviť minoritnú, ale dostatočne účinnú opozíciu. „Nechcem organizovať radikálnu politickú stranu, ale myslím, že pokiaľ ide o niektoré problémy, je možné pozbierať rôznych poslancov,“ povedal včera Jeľcin. Každá pobaltská republika pošle do Moskvy nemenej ako dvadsať parlamentných poslancov, ktorí budú vyjadrovať názory národne orientovaných hnutí. Milióny voličov zo všetkých kútov tejto krajiny využili konečne možnosť slobodne vyjadriť svoj nesúhlas a rozhodli sa do Moskvy vyslať odvážnych mužov a ženy. Existuje veľmi heterogénny front (oficiálne čísla uvádzajú, že k urnám nepristúpilo len 11% oprávnených voličov), ktorý sa zjednotil v boji a v týchto voľbách sa preukázal ako veľmi populárny: ide o boj proti nefunkčnému systému. Predvčerom televízne kanály odvysie-lali vetu, ktorú jedna žena povedala do kamery: „Hlasovala som proti tomu, čo máme dnes.“

Sv. Bernardína zo Sieny
20. mája 1989, Peking

MAURO O ČIERNOM BICYKLI V PEKINGU

Čiernemu bicyklu s výrobným číslom 4 659 977 značky Flying Pigeon (Letiaci holub) chýba vpredu tyč, čo vôbec nie je prekážkou. Nikto si totiž nevšimne, že medzi tými siedmimi miliónmi cyklistov v Pekingu sa nájde aj niekto, kto jazdí na dámskom modeli. Ako prevažnej väčšine čínskych bicyklov mu chýba aj predný svetlomet. Ani to nie je vážna prekážka, lebo vodiči automobilov v tomto meste sú zvyknutí pri pribúdajúcom šere vyhýbať sa cyklistickým siluetám. Chýbajú mu však brzdy, a to spôsobuje nepríjemnosti. Pekinské cyklistky sa zastavujú ako sedliačky na Záhorí: zoskakujú na zem a zastavujú tento prepravný prostriedok, akoby to bol kôň. No táto operácia si vyžaduje istú bravúru, ktorú nemožno vyžadovať od novoprišelca. Mladé dievčatá, do ktorých vrážam, keď čakajú pred križovatkami na semafor, to vedia a nehnevajú sa za to.

Bicykel s výrobným číslom 4 659 977 mi dobre poslúžil, keď som pozoroval, ako Číňania vedú mierumilovné povstanie s podporou študentov a v prospech „väčšej demokracie“. Ide o myšlienku, na ktorú len v Pekingu existujú milióny rôznych názorov. Bicykel nebol len potrebný, bol dokonca nevyhnutný: v posledných dňoch totiž cesta taxíkom trvá tri hodiny, kým prejdú kilometre, čo delia hotely na západných predmestiach od Námestia nebeského pokoja. Tento fakt vysvetľuje popularitu, akej sa medzi novinármi teší dopravný prostriedok s dvoma kolesami. Žiadny novinár zapísaný v zozname žurnalistov, v prípade, že nepil, by nešliapal tridsaťdva kilometrov v chaose, keby nemusel.

Keď sa zapieram do pedálov „letiaceho holuba“, už na predmestí sa jasne ukazuje, že vedenie strany má dôvod na to, aby si robilo starosti, aké ho nesužovali za celých štyridsať rokov existencie ľudovej republiky. Priamo do centra si razí cestu nákladné auto s tridsiatimi roľníkmi, ktorí stoja na debničkách. Ľudia, ktorí sedia na nadjazdoch sťa v divadle, im tlieskajú a prevolávajú na slávu ako zmyslov zbavení. Všetci nesú veľké štandardy a znaky na nich jasne svedčia o tom, čo si myslia o študentoch, ktorí držia hladovku: „Tá mládež si zaslúži medailu“, „Roľníci a študenti sú z jednej matky“, „Len odvahu, nie sme korytnačky“. Nákladniaky predbiehajú a narážajú do bicyklov, na ktorých mládenci z predmestia vezú svoje milé v minisukniach, sediace na zadných nosičoch, s nohami v bielych nylonových podkolienkach nad zemou. Fakt, že sa polícia prizerá a nezasahuje, hoci za takýto priestupok sa platí desaťjenovou pokutou, nadchýna dav cyklistov.

Cesta sa rozširuje až na prospekte SanliheLu, ktorý vedie zo severu na juh. V horde, ktorá sa valí smerom k Námestiu nebeského pokoja, sa už nachádzajú všetky vzorky ľudí: otec, matka a syn na palube akéhosi tricykla, ktorý má sedačku v závese – čínska verzia ľudového vozidla; bicykle všetkých možných i nemožných tvarov; ručné vozíky; predavači husí, ktorí túžia vedieť, čo sa deje, ale pritom nechcú ponechať husi bez dozoru. Pochod tejto bizarnej armády pozdravujú bezzubé starenky z hutongova, tešia sa mu aj predavači nanukov, lebo im zvyšuje denné tržby. Cyklisti a diváci sa úctivo zastavujú, keď sprievod prechádza popri nich; objavujú sa žiaci vyšších ročníkov základných škôl, na hlavách majú úzke pásky a na čele ich sprievodu je obrovský transparent, ktorý oznamuje, že „sme s vami, naši starší bratia“. Okolo práve pochoduje tridsiata piata škola – zdá sa, že je výberová – a predchádza jej transparent s nápisom „Tridsaťpäťka už nemlčí“.

Chaos, ktorým si „letiaci holub“ musel raziť cestu počas prvých kilometrov, bol ničím v porovnaní s tým, čo ho čakalo neskôr, keď zabočil doľava na FuchengmenneiDajie a doprava na XisiNandajie, aby jeho trasa nakoniec vyústila na Xichang'anJie, čiže na prospekt, ktorý vedie priamo na Námestie nebeského pokoja. Na križovatke sa stretávajú štyri prúdy demonštrantov, ktorí prichádzajú zo štyroch rôznych smerov. Snažia sa prejsť naraz, ale nejde to. Dvaja policajti s čiapkami v rukách sa usadili na obrovskej tabuli s nápisom „Pozdravujeme jedenáste Ázijské športové hry a prispievame prvenstvom“ a teraz ustrnuto zízajú dole. Medzi nákladniakmi zatarasenými v tlačenici sa nachádza aj kamión „filmových hviezd, ktoré podporujú študentov“, kamión biznismenov („peniaze máme, ale nezabúdajme na spravodlivosť“) a priemyselní robotníci z päťstoprvej továrne, ktorá sa ako mnohé pre národ dôležité továrne v záujme diskrétnosti označuje číslom. Každý Číňan samozrejme vie, ktorá továreň má aké číslo. Aby sa nikto nepomýlil a mohli byť informovaní aj cudzinci, robotníci napísali na nákladniak: „501: zamestnanci leteckého a vesmírneho priemyslu“.

Napredujeme. Keď sa Číňania na bicykli ocitnú v zápche, disponujú veľmi jednoduchým prostriedkom, ako sa z nej dostať. Zostúpia z dvojkolesových tátošov a tlačia či už svoj dopravný prostriedok, alebo svojich susedov. Týmto spôsobom prejdú tristo metrov za hodinu, pravda, s väčšou námahou. Nikto sa však o to nestará; zdá sa, že mladík, ktorý v tejto chvíli s vervou naráža do pokrivených kolies „letiaceho holuba“, je plný nadšenia, lebo jedna dievčina, stojaca na streche dodávky, zviera v rukách Mao Ce-tungov portrét. Pýtame sa ho, či je mu ľúto za tým obdobím a či by láskavo mohol vyslobodiť svoj pedál z nášho bicykla, no on odpovedá len na prvú časť otázky: „Nechceme znova Maa, ale myslíme si, že prechádzať sa s jeho vyobrazeniami je zábavné, lebo to vyvoláva hnev Tenga Xiao-pchinga“.

Starý hráč bridžu, ktorý v poslednom desaťročí Číne opäť vysvetlil staré známe pravidlá zisku, nie je v týchto dňoch príliš populárny. Transparentov s nepriateľskými nápismi ako „Mister Teng, ďakujeme a goodbye“ alebo „Xiao-pching je ako mesiac: vyžaruje málo svetla a stále sa mení“ je nespočetná záľaha. Sprievod skanduje množstvo hesiel, ktorými ho vyzývajú bez akejkoľvek ostýchavosti k demisii. Nemá ho rád ani predavač nápojov, ktorý pomocou maličkého ampliónika vreští do nechránených uší tých, čo sú uväznení v zápche: „Študenti riskujú životy, a čo robí on?“ Nemajú ho radi ani študenti, ktorí sa držia za ruky, a tak vytvárajú koridor pre sanitky, ktoré odvážajú tých študentov, čo stratili vedomie následkom dlhotrvajúcej protestnej hladovky. Nemajú ho rady ani hlúčiky drobných uslzených sestričiek, ani ľudské masy, ktoré hučia pred bránou Zhongnanhai, nádhernou ako vstup do nejakého chrámu, kde žije a pracuje vysoká stranícka nomenklatúra. Je to podivuhodné obliehanie pomocou bicyklov, aké tak často nevídať.

Poriadne nadýchnuť sa je paradoxne možné až na Námestí nebeského pokoja. Pohľad z piedestálu jedného z pamätníkov je impozantný: milión čiernych hláv a medzi nimi tisíce červených transparentov. V strede možno vytušiť utáborených študentov, ktorí pokračujú v protestnej hladovke. Aby ľudia na nich dovideli, postavili sa na purpurové tribúny, ktoré sú určené straníckym pohlavárom počas vojenských prehliadok, vystúpili na schody Veľkej ľudovej siene, vyliezli na stromy a na zadné nosiče bicyklov, ktoré znehybnili stojany. Pod spľasnutými zástavami, ktoré boli určené pre Gorbačova (ten však tadeto nikdy neprešiel, musel sa obmedziť na návštevu „in-door“), kráča jeden zo stovky sprievodov, ktoré sa na námestí prelínajú ako hady: transparent hlása, že „Vláda musí prijať konečný rozsudok ľudu“. Máme dojem, že tentoraz nejde iba o slogan.

V tejto chvíli prišiel na rad návrat, čiže ďalších šestnásť kilometrov, ktoré sú ešte namáhavejšie ako cesta sem. Okolo deviatej hodiny večer sa na námestie stále valí úctyhodný dav. Keďže tam nemôže vojsť, všetci sa tlačia. „Letiaci holub“ číslo 4 659 977 si razí chodníček v protismere a vzbudzuje rešpekt. Pred pár dňami ma jeden čínsky známy naučil volať: „Wobuting“, čo znamená „Nezastavujem!“ Funguje to, pretože ľudia uvoľňujú cestu. Dôležitá je však správna výslovnosť. „Wobutong“ znamená totiž „Nesúhlasím s vami“, no veta „Wobuteng“ už znamená „Neublížil som si!“ Rozumie sa, že zatiaľ nie.

Sv. Norberta, biskupa
6. júna 1989, Peking

TIENANMEN – NÁMESTIE NEBESKÉHO POKOJA ’89

Krvi sa prelialo mnoho, no nemrhalo sa len krvou.Tanky, ktoré poslal na Námestie nebeského pokoja Teng alebo niektorý z jeho pobočníkov, spôsobili snáď viac škôd tým, že svojimi oceľovými pásmi rozdrvili symbol slobody, ako tým, že rozmliaždili telá študentov, ktorí tento symbol vztýčili. Mŕtvi sú v dejinách totalitných režimov konštantným javom; ak hekatomby nie sú pravidlom, určite sú rekurentnou udalosťou v dejinách komunistickej moci v Číne, v Sovietskom zväze, v Kambodži, v Česko-Slovensku a v ďalších krajinách, kde hru na politickej scéne ovládol komunizmus.

Spúšť, ktorá rozmetala symboly demokracie a skoncovala so všetkými nádejami, však bude mať zrejme vážnejší dosah, a to aj na vzdialenejšiu budúcnosť. Tieto udalosti Čínu priviedli do medzinárodnej izolácie, ktorú nepoznala do chvíle, keď sa Teng vrátil k moci. Americký prezident Bush pod tlakom Kongresu musel pohroziť prvými ekonomicko-vojenskými sankciami; teror, v ktorom žijú obyvatelia Hongkongu, a pohoršená verejná mienka vo Veľkej Británii by mohli podnietiť premiérku Margaret Tatcherovú k tomu, aby odložila uskutočnenie zmluvy, podľa ktorej sa za osem rokov súčasná kolónia má navrátiť do lona čínskej otčiny. Pohanu utrpela aj Európa, ktorá v Číne nemá priame záujmy: predtým, než pekinskú mládež na námestí zmasakrovali, mladí vztýčili okrem sochy, ktorú Francúzsko darovalo Amerike pri príležitosti jej prvého storočia slobody, aj iné symboly: zborovo spievali Lutherov chorál „Hrad prepevný je Pán Boh náš“ (a ten neskôr nazvali „Marseillaisou roľníckej vojny“) a „Ódu na radosť“ od Beethovena. Je zrejmé, že sa – ktovie ako – museli vrátiť k pôvodnej verzii, k Schillerovmu textu, kde namiesto slova „radosť“ stojí „sloboda“.

Táto represia mala istý dosah aj na nás všetkých, čiže na Západ, ktorý nič nenamietal proti „červenej postmaoistickej Číne“, s dôverou privítal Tenga a jeho reformy, pomohol mu s prísunom kapitálu či technológií, podporoval ho a úprimne mu želal len to najlepšie. Ešte predtým, než sa Veľký Kormidelník utopil v chaose a následne v smrti, Peking sa nevnímal pre medzinárodný poriadok ako hrozba, ale, naopak, ako potenciálny spojenec v potláčaní sovietskeho expanzionizmu. My všetci, a nielen americká vláda, o ktorej sa teraz toľko hovorí, sme zaujali voči Číne alibistický postoj: zatvárali sme oči pred porušovaním ľudských práv. Keď sa ho však dopúšťal sovietsky režim, vtedy sme nemlčali. Dokonca sme všetci tolerovali to, že krvilačným šialencom Pola Pota bol udelený titul „bojovníkov za slobodu“ proti vietnamskej okupácii Kambodže. Táto blahosklonnosť nebola iba exotickým romantizmom, ale nadbytočnou dávkou dobrej vôle. Tengove ekonomické úspechy a relatívna prosperita, ktorá sa prvýkrát dostala aspoň k časti čínskeho ľudu, na Západe vzbudila a udržala lobby s podstatným významom.

Otázka, ktorú si dnes kladieme práve v termínoch reálnej politiky, znie: čo donútilo Peking k tomu, aby vložil do stávky tento taký veľmi dôležitý kapitál? Veľmi málo ľudí je presvedčených o úmyselnom zámere či o opätovnom návrate do dávneho sovietskeho zovretia. Vysvetlenie, ktoré sa jednohlasne núka, je prosté: beznádej. Iba situácia, ktorá sa na prvý pohľad vedeniu úplne vymkla z rúk, mohla donútiť pekinských vládcov k tomuto gestu, ktoré sa v našich očiach javí nielen ako kruté, ale aj ako nepremyslené. Asi nikdy sa nedozvieme podrobnosti: dnes je však isté, že moc sa uchýlila k tej najhrubšej sile preto, lebo konštatovala neschopnosť znovunastoliť poriadok pomocou všetkých iných prostriedkov. Čínsky máj ’89 bol vo chvíli svojho zrodu len akousi menšou vzburou, no stal sa revolúciou v oveľa väčšom meradle, než sme ochotní si myslieť. Prirovnanie k udalostiam v Česko-Slovensku spred dvadsiatich rokov je možno nepatričné, lebo tam išlo o vzburu v systéme. „Reformizmus“ mladých z Námestia nebeského pokoja sa za sedem týždňov zmenil v zásadné odmietnutie komunizmu, a to sa koniec koncov deje v každej skutočnej revolúcii. Nesmieme sa dať oklamať krvavočervenými zástavami na barikádach: červená farba symbolizovala pre Číňanov odjakživa šťastie, ktoré patrí všetkým. Predtým, než sa rozpútalo krviprelievanie, novinkou v tom ľudskom dave boli Socha slobody, Luther a Schiller.*Sv.*

Manuela, 17. júna 1989, Budapešť